

Yksinäiset kirjastot

Pirita Nieminen

Tampereen yliopisto
Informaatiotieteiden yksikkö
Informaatiotutkimus ja
interaktiivinen media
Pro gradu -tutkielma
Kevät 2015

Tutkimuksen kohteena olivat alueellisten yhteistyöverkostojen, kirjastokimpan ja seutukirjaston, ulkopuolella olivat kirjastot. Niitä kutsuttiin tässä tutkimuksessa yksinäisiksi kirjastoiksi. Seutukirjastoja ja kimppoja kutsuttiin verkostokirjastoiksi. Yksinäisiä kirjastoja oli vuonna 2013 26 eli 8,6 % Suomen yleisistä kirjastoista. Tutkimuksen tutkimusaineisto koostui näistä 26 kirjastosta. Ne sijoittuivat ympäri Suomea ja sijaitsivat asukasluvultaan sekä suurissa ja keskikokoisia että pienissä kunnissa.

Tutkimuksessa selvitettiin kyselyn avulla yksinäisten kirjastojen suhdetta verkostokirjastoihin sekä yksinäisten kirjastojen yhteistyöverkostoja. Yhteistyöverkostot koostuivat kunnan sisällä useimmiten kouluista, päiväkodeista ja vanhainkodeista. Osa yksinäisistä kirjastoista teki muiden kuntien kirjastojen kanssa säännöllistä aineistohankintayhteistyötä tai henkilöstöyhteistyötä. Yhteistyötä voitiin tehdä myös satunnaisesti tapahtumien järjestämisessä tai kirjavinkkauksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisi vuonna 2010 laatusuosituksen. Tutkimuksessa vertailtiin yksinäisiä kirjastoja ja verkostokirjastoja laatusuosituksessa esitettyjen laatukriteerien täyttämiseksi. Yksinäisten kirjastojen ja verkostokirjastojen välillä ei ollut suuria eroja muiden laatukriteerien kuin verkkoasiointien kohdalla. Verkostokirjastoista 23 % täytti verkkoasiointien laatukriteerin ja yksinäisistä kirjastoista ei yksikään. Yksinäisten kirjastojen sisällä oli eroja siinä, kuinka monta laatukriteeriä ne täyttivät. Eniten laatukriteereitä täytti Salo ja vähiten Loppi. Salo täytti 9 laatukriteeriä ja Loppi 3.

Avainsanat: kirjasto, seutuyhteistyö, laatusuositus, yksinäiset kirjastot

Kiitokset kahdelle tädilleni,

Mirjalle ja Pirjolle,

jotka edistivät

graduni valmistumista.

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. KIRJASTOJEN YHTEISTYÖMUOTOJA	3
2.1 Kirjastokimpat	3
2.2 Seutukirjasto	6
2.3 Yksinäiset kirjastot	8
3. KIRJASTOJEN VERKOSTOITUMINEN	10
3.1 Teknologian kehittyminen	10
3.2 Maakuntakirjastot ja kaukopalvelu	11
3.3 Kirjastokimpat ja kimppaan ryhtymisen syyt	12
4. SUOMEN YLEISTEN KIRJASTOJEN LAATUSUOSITUKSET	14
5. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	16
5.1 Tutkimuskysymykset	16
5.2 Tutkimuksen toteutus	17
6. TUTKIMUSTULOKSET	19
6.1 Yksinäiset kirjastot sekä yksinäisten kirjastojen määrä ja osuus	19
6.2 Yksinäisten kirjastojen resurssit	21
6.3 Yksinäisten kirjastojen suhde verkostokirjastoihin	22
6.3.1 Verkostokirjastoon kuuluminen	23
6.3.2 Verkostokirjastoon liittymisen suunnitelmat	23
6.3.3 Kuntaliitosten vaikutus verkostokirjastoon liittymiseen	25
6.4 Yksinäisten kirjastojen yhteistyö kunnan sisällä ja muiden kuntien kirjastojen kanssa	26
6.4.1 Yksinäisten kirjastojen yhteistyö kunnan muiden organisaatioiden kanssa ..	26
6.4.2 Yksinäisten kirjastojen kuntarajat ylittävä yhteistyö	30
6.5 Yksinäiset kirjastot ja laatusuosituksen täytyminen	32
6.5.1 Toimintakulut	33
6.5.2 Henkilöstön osallistuminen koulutukseen	34
6.5.3 Kirjastossa järjestettävät tapahtumat	35
6.5.4 Fyysiset käynnit kirjastossa	36
6.5.5 Kokonaislainaus	37
6.5.6 Verkkoasiointeja	38
6.5.7 Henkilöstön määrä	39

6.5.8 Kirjahankinnat ajantasaisen kokoelman saavuttamiseksi.....	40
6.5.9 Poistojen osuus kokoelmasta	41
6.5.10 Lehtikokoelman kattavuus.....	42
6.5.11 Käytössä olevat kirjastotilat	43
6.5.12 Yhteenveto laatukriteerien täyttymisestä.....	44
7. POHDINTA.....	47
LÄHTEET	50
LIITEET	52

1. JOHDANTO

Viime vuosikymmenten aikana Suomen yleiset kirjastot ovat rakentaneet yhteistyöverkostoja. Yhä harvemmat kunnat tuottavat kirjastopalvelunsa yksin. Yleisten kirjastojen toimintaa säädetään kirjastolailla (1998/904) ja -asetuksella (406/2013).

Kirjastolaki antaa kunnille vapauden päättää kirjastopalvelujen tuottamisesta ja velvoittaa samalla kuntia tarjoamaan kirjastopalveluita. Laki on mahdollistanut monenlaisten käytäntöjen syntymisen. Kunnat voivat järjestää kirjastopalvelut kokonaan tai osittain itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa. (Kirjastolaki 1998/904, 3§) Suurin osa suomen yleisistä kirjastoista tarjoaa kirjastopalveluita yhteistyössä muiden lähikuntien kanssa.

Yleisten kirjastojen yhteistyöverkostojen (kimpat ja seutukirjastot) ulkopuolella oli tämän tutkimuksen tekohetkellä 26 kuntaa, jotka muodostivat tutkimuksen tutkimuskohteen. Tässä tutkimuksessa kutsutaan yksinäisiksi kirjastoiksi sellaisia kirjastoja, joilla ei ole muiden kuntien kanssa yhteistä kirjastojärjestelmää tai verkkokirjastoa. Tutkimuksessa selvitetään, mitkä kunnat ovat yksinäisiä kirjastoja, kuinka suuri on yksinäisten kirjastokuntien osuus maakunnittain ja millaisia kirjastoja yksinäiset kirjasto ovat.

Yksinäisiä kirjastoja ei ole juuri tutkittu. Sen sijaan alueelliset yhteistyöverkostot ovat saaneet paljon huomiota. Seutukirjastojen toteuttamista pohjustavissa selvityksissä on todettu erityisesti pienten kirjastojen hyötyvän seutuyhteistyöstä, mutta kaikki pienet kirjastot eivät vielä kuulu mihinkään alueelliseen yhteistyöverkoston. Myös opetus- ja kulttuuriministeriö suosittelee verkostoitumista ja yhteistyötä etenkin pienille kunnille laadukkaiden kirjastopalveluiden turvaamiseksi (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 40, 46). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan myös kuinka hyvin yksinäiset kirjastot täyttävät laatusuositukset sekä kuinka hyvin yksinäiset kirjastot täyttävät laatusuosituksen seutukirjastoihin ja kirjastokimppoihin verrattuna.

Ilman yhteistä järjestelmää rakentuva yhteistyö on tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavaa, sillä se ei välttämättä näy verkossa toisin kuin yhteinen kirjastojärjestelmä tai verkkokirjasto, jotka ovat myös asiakkaille näkyvää yhteistyötä. Yksinäisten kirjastojen mahdollista yhteistyötä muiden kirjastojen ja kunnan toimijoiden kanssa selvitettiin sähköpostikyselyllä. Samalla selvitettiin ovatko yksinäiset kirjastot

kuuluneet joskus seutukirjastoon tai kirjastokimppaan, millainen vaikutus kuntaliitoksilla ollut yksinäisiin kirjastoihin ja onko yksinäisillä kirjastoilla suunnitelmissa liittyä tulevaisuudessa johonkin yhteistyöverkostoon.

Yhteistyöverkostot eivät ole pysyviä kokonaisuuksia. Verkostot voivat syntyä, hajota tai laajentua. Kirjastot julkaisevat vuosittain tilastot toiminnastaan. Tutkimuksen toteuttamisen aikana olivat vuoden 2013 tilastot saatavilla. Kysely toteutettiin vuoden 2014 lopulla, jolloin yksinäisiä kirjastoja oli enää 25.

Luvussa kaksi määritellään tutkimuksen keskeiset käsitteet ja esitellään erilaisia yhteistyömuotoja. Luvussa kolme kuvataan tapoja, joilla kirjastot ovat verkostoituneet. Luvussa neljä perehdytään laatusuositukseen. Luvussa viisi esitellään tutkimuskysymykset ja kuvataan tutkimuksen toteuttaminen. Luvussa kuusi tarkastellaan tutkimustuloksia ja luvussa seitsemän pohditaan saatuja tuloksia.

2. KIRJASTOJEN YHTEISTYÖMUOTOJA

Kirjastokimppa, seutukirjasto ja yksinäinen kirjasto ovat tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä. Tutkimuksessa otettiin kimpalle ja seutukirjastolle käyttöön yhteisnimitys verkostokirjasto.

2.1 Kirjastokimpat

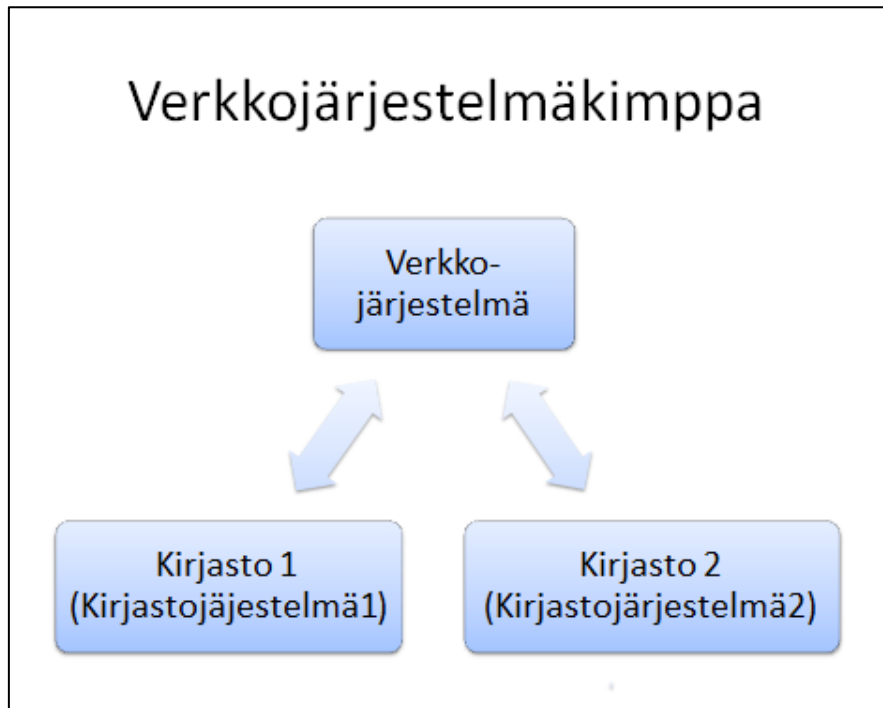
Käsitteellä kirjastokimppa, lyhemmin kimppa, tarkoitetaan kuntarajat ylittävää alueellista yhteistyötä. Kimppaan voi kuulua kirjastojen lisäksi muita toimijoita, kuten kouluja, oppilaitoksia tai museoita. (Kekki 2003, 13.) Kimpan määritelmää hämärtää osin se, että kimppoja on kahdenlaisia.

Kuvio 1. Kirjastojärjestelmäkimpan rakenne

Kirjastojärjestelmäkimpassa kirjastoilla on yhteinen kirjastojärjestelmä (kuvio 1). Se sisältää asiakas- ja aineistorekisterin (Lepoluoto 2007, 37). Kaikkien kirjastojen aineisto- ja asiakastiedot ovat samassa järjestelmässä, mikä mahdollistaa aineiston lainaamisen samaan järjestelmään kuuluvien kirjastojen kesken. Tällöin aineisto saadaan yhteiskäyttöön. Asiakas voi myös halutessaan uusia lainansa missä tahansa kimppaan kuuluvassa kirjastossa, koska asiakkaan tiedot löytyvät yhteisestä

asiakasrekisteristä. Internetissä asiakkaan käytössä oleva verkkokirjasto toimii portaalina kaikkien kunnan kirjaston aineistoihin. Verkkokirjaston kautta asiakas voi tehdä varauksia, uusia lainansa, sekä hakea teoksia useamman kunnan alueelta. (Kekki & Mäkinen 2005, 3.) Eri kuntien kirjastot ovat vuorovaikutuksessa keskenään yhteisen kirjastojärjestelmän kautta.

Kuvio 2. Verkkojärjestelmäkimppan rakenne

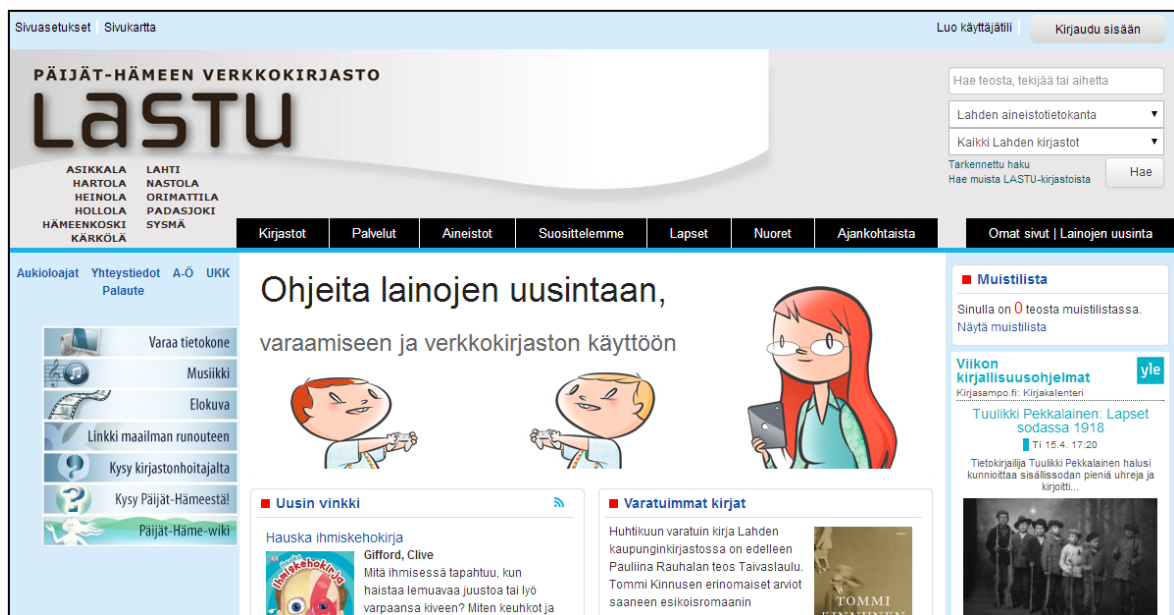
Verkkokirjastokimppa on kirjastojärjestelmäkimppaa väljempi yhteistyömuoto, jossa kahdella tai useammalla kirjastolla on yhteinen verkkokirjasto (kuvio 2). Asiakkaat voivat hakea verkkokirjaston kautta kimppaan kuuluvien kirjaston aineistoja. Koska kirjastoilla on omat kirjastojärjestelmänsä ja näin ollen myös omat asiakas- ja aineistorekistereitä, on asiakkaan asioitava jokaisessa kirjastossa eri kirjastokortilla. (Lepoluoto 2007, 37.)

Verkkokirjastolla viitataan nykyään kaikkiin kirjaston verkossa tarjoamiin palveluihin. Näyttöluettelo on aineistotietokannan asiakkaille näkyvä osa ja yksi verkkokirjaston osista. (Haavisto 2009, 5.) Näyttöluettelo on hakunäkymä, jolle asiakas siirtyy halutessaan tehdä hakuja kirjaston aineistoihin. Mikäli kirjastot ovat samassa

kirjastojärjestelmässä, näyttöluetteloita on vain yksi. Jos taas kirjastojärjestelmiä on useampia, tarvitaan aina yhtä kirjastojärjestelmää kohden oma näyttöluettelonsa. Näyttöluettelo on se osa verkkokirjastosta, joka on linkitetty kirjastojärjestelmän asiakas- aineistoluetteloihin.

Kimpat eivät aina muodostu pelkästään kirjastojärjestelmäkimpasta tai verkkokirjastokimpasta. Esimerkiksi Lastu-kirjastossa osa kunnista kuului samaan kirjastojärjestelmään ja osa vain samaan verkkojärjestelmään. Lastu-kimpan oli tarkoitus syventää yhteistyötään tulevana vuosina liittämällä muutkin kirjastot osaksi samaa kirjastojärjestelmää ja siirtymällä osittaisesta verkkokirjastokimpasta kirjastojärjestelmäkimpaksi (Lastu 2015.)

Lastu-verkkokirjasto rakentui yhteisestä aloitussivusta (kuvio 3), josta löytyivät kaikkien kimpan kirjastojen tiedot, kirjavinkkausta ja linkit Päijät-Hämeen kaikkien kuntien kirjastojen näyttöluetteloihin. Osalla Lastu-kimpan kirjastoista oli yhteinen kirjastojärjestelmä eli asiakkaat ja aineisto olivat yhteisiä, kun taas osa oli siirtynyt yhteistyöhön vasta verkkokirjastotasolla.

Kuva 1. Lastu-verkkokirjaston aloitussivu

Lastukimpan kunnista Asikkalan, Hollolan, Nastolan ja Orimattilan kirjastoilla on yhteinen kirjastojärjestelmä, mikä näkyy yhteisenä näyttöluettelona asiakkaille (kuva 4). Muiden Päijät-Hämeen kuntien kohdalla näyttöluettelot ovat kuntakohtaisia. Mikäli yllä olevasta kuvasta siirtyy aineistohakuun, päättyy näyttöluettelo-sivulle.

Web-Origo
LASTU

Etusivu

Tiedonhaku

- Sanahaku
- Tarkennettu haku
- Selaushaku
- Monihaku
- Kori

Omat tiedot

Poistu

Ohje

På svenska
In English

Tervetuloa Asikkalan kunnankirjaston aineistotietokantaan

Täällä voit selata kokoelmia, varata aineistoa sekä uusia lainojasi. Aineiston varaamiseen, lainojen uusimiseen ja itsepalvelulainaukseen tarvitset tunnusluvun. Sen saat kirjastosta.

MUISTA LOPUKSI KIRJAUTUA ULOS ASIAKASTIEDOISTASI!

LASTU-tietokannasta löytyy Asikkalan, Hollolan, Lahden, Nastolan ja Orimattilan kirjastojen aineisto!

[Päijät-Hämeen Nelli - Tiedonhakuportaali](#)
[Helecon MIX-tietokanta](#) - käyttö mahdollista vain kirjaston koneilla
[Suomen tilastollinen vuosikirja 2013](#)
[Kirjaston kotisivu](#) - [Asikkalan kunnan sivut](#)

Kuva 2. Yksi Lastu-verkkokirjaston näyttöluetteloista

Tässä tutkimuksessa käytetään verkkokirjasto- ja kirjastojärjestelmäkimpoista yhteisnimitystä kimppa. Tutkimuksen kannalta ei ole olennaista tietää kummasta kimppatyypistä on kyse, sillä painopiste on yksinäisissä kirjastoissa.

2.2 Seutukirjasto

Seutukirjastolla tarkoitetaan kirjastokimppaa tiiviimpää yhteistyötä, jossa yhteisen kirjastojärjestelmän lisäksi kirjastojen talous ja hallinto on (mahdollisesti) yhdistetty (Heinisuo, Koskela & Saine 2004, 53). Seutukirjastot on nähty yhtenä mahdollisuutena nykyisen palvelutason säilyttämiseksi tiukkenevassa taloudellisessa tilanteessa. Seutukirjastoselvityksiä on tehty mm. Hämeenlinnassa, Jyväskylässä ja Varsinais-Suomessa. (Lepoluoto 2007, 8.)

Kuvio 3 – Seutukirjaston rakenne

Seutukirjasto on kimppaa tiiviimpi yhteistyömuoto (kuvio 5). Seutukirjasto voi rakentua useammalla eri tavalla. Tilaaja-tuottaja -mallissa kunta tilaa kirjastopalvelut toiselta kunnalta. Kunta tekee tilaussopimuksen kirjastopalvelut tuottavan kunnan kanssa. Isäntäkuntamallissa puolestaan kirjastot yhdistetään saman hallinnon alaisuuteen. Kunnat jakavat kustannukset keskenään kuntien asukasluvun mukaisesti. Kolmannessa mallissa olemassa olevan kirjastokimppan yhteistyötä voidaan vahvistaa. Kunnankirjastot jatkavat ilman yhdistettyä hallintoa ja taloutta, mutta osa palveluiden päällekkäisyydestä puretaan keskittämällä joitakin palveluita jonkin kunnan kirjastoon. (Koskimies-Hellman 2011, 9.)

Tiiviimpi yhteistyö kimppan sisällä voi olla myös yhteisen kirjastoautopalvelun tuottamista, kuten Piki-kimppaan kuuluvilla Valkeakosken ja Lempäälän kirjastoilla. Niillä on yhteinen kirjastoauto Walle, joka kiertää kummankin kunnan alueella. Kirjastoauto aloitti toimintansa vuonna 2007. Lempäälän kirjasto omistaa kirjastoautosta 65 % ja Valkeakoski 35 %. Reittiaika ja kustannukset on jaettu prosenttiosuuksien mukaan. Kirjastoautossa on panostettu lasten- ja nuortenaineistoon, sillä kirjastoauto kiertää myös päiväkotien ja koulujen kautta. Se on samalla yksi koulujen ja kirjastojen välisistä yhteistyömuodoista (Valkeakoski ja Lempäälä 2015). Kolmen kunnan muodostamalla Toenperän kirjastolla oli yhteinen kirjastoauto jo ennen seutukirjastosopimusta (Pitkänen 2010, 12).

Seutukirjasto-käsitteen käyttö ei ole vakiintunut. Tilanteeseen, jossa yksi kirjasto tuottaa toisen kunnan tai kuntien kirjastopalvelut, voidaan viitata myös aluekirjasto- tai yhteinen kirjastolaitos -käsitteellä. Esimerkiksi Kuopio on perustanut Koillis-Savon aluekirjaston, johon kuuluvat Kaavi, Juankoski ja Tuusniemi sekä vuoden 2013 kuntaliitoksen jälkeen Nilsia. Muut kunnat ostavat kirjastopalvelut Kuopiolta. Kirjaston työntekijät siirtyivät Kuopion kaupungin palvelukseen ja kirjastot Kuopion kirjaston lähikirjastoiksi. (Koillis-Savo aluekirjasto alkuun 2012.)

Suomessa on useita kahden kunnan välisiä kirjastolaitoksia, joissa toinen kunta tuottaa molempien kuntien kirjastopalvelut (Köppä, S. & Huttunen, T. & Soininen, M. 2011, 24-25). Esimerkiksi Viitasaari ja Pihtipudas muodostavat yhdessä Wiitaunioni-nimisen aluekirjaston, jolla on yhteinen hallinto, talous, henkilöstö, kirjastoauto, aineistot, kalusteet ja laitteet (Eskelinen & Uusitalo 2012, 2). Wiitaunioni on sittemmin liittynyt osaksi laajaa Keskikirjastot-kimppaa. (Koillis-Savon aluekirjasto alkuun 2015).

Myös Ylitornion ja Pellon kunnat perustivat 2011 yhteisen kirjastolaitoksen, jonka nimeksi tuli Torniolaakson kirjasto. Kirjastoissa on käytössä isäntäkuntamalli, jossa isäntäkuntana toimii Ylitornion kunta. Pellon kirjaston työntekijät siirtyivät Ylitornion kunnan palvelukseen. (Tornionlaakson kirjasto 2015.) Koska selvää eroa käsitteiden välillä ei näytä olevan ja ne kaikki kuvaavat samanlaista tilannetta, käytetään niistä tässä gradussa seutukirjastonimitystä.

Kimpan ja seutukirjaston määritelmässä keskeistä on yhteinen järjestelmä. Sillä ei ole väliä, onko toiminnan taustalla henkilökunnan käytössä oleva kirjastojärjestelmä vai verkossa toimiva, asiakkaiden käytössä oleva verkkokirjasto eli hakujärjestelmä. Tässä tutkimuksessa käytetään seutukirjastosta ja kirjastokimpasta yhteisnimitystä verkostokirjastot.

2.3 Yksinäiset kirjastot

Tässä tutkimuksessa yksinäiset kirjastot määritellään kirjastoiksi, joilla ei ole yhteistä kirjasto- tai verkkokirjastojärjestelmää jonkin muun kunnan kirjaston kanssa. Yksinäisillä kirjastoilla voi kuitenkin olla säännöllistä yhteistyötä lähialueen kuntien

kanssa, ja yhteistyöllä voi olla pitkät perinteet. Yhteistyö ei kuitenkaan ole yhtä tiivistä kuin kimpassa tai seutukirjastossa.

Kirjastot voivat tehdä yhteistyötä yli kuntarajojen, vaikka eivät kuuluisi samaan verkostokirjastoon. Tällaista yhteistyötä, jossa kirjastoilla ei ole yhteistä järjestelmää, ei ole juurikaan tutkittu. Yksinäiset kirjastot voivat tuottaa osittain yhteisiä palveluita muiden kirjastojen kanssa. Aineiston yhteishankinta ja kilpailuttaminen voidaan toteuttaa yhteistyönä. Projekteja, kuten kirjavinkkausta ja kirjailijavierailuja, voidaan järjestää yhdessä. (Pitkänen 2010, 12.) Aineiston hankinnasta voidaan sopia monipuolisen aineiston saamiseksi alueelle. Harjoitettu yhteistyö voi myös nopeuttaa kimppejen muodostumista alueelle (Kekki 2003, 13.) Kirjastot voivat hoitaa tiedotuksen alueensa tapahtumista yhdessä (Jokilaakson kirjastot 2015).

3. KIRJASTOJEN VERKOSTOITUMINEN

Kirjastot ovat rakentaneet yhteistyöverkostoja teknologian avulla, mutta jo ennen teknologian kehitystä maakuntiin on perustettu maakuntakirjastot. Maakuntakirjastot tukevat maakunta-alueensa kirjastopalvelujen kehittämistä esimerkiksi tarjoamalla koulutusta kirjastotyöntekijöille. Maakuntakirjastoilla on kattavat kokoelmat, mikä helpottaa kaukolainausta. Seuraavaksi kuvataan kirjastojen verkostoitumista ja verkostoitumisen tuomia etuja.

3.1 Teknologian kehittyminen

Verkostokirjastoja alkoi rakentua teknologian kehittymisen ja kirjastojärjestelmien yleistymisen myötä. Kirjastojärjestelmien kehitys lähti liikkeelle 1970-luvulla tarpeesta tietää, mitä asiakkailla oli lainassa, jotta palauttamattomia lainoja voitiin tarpeen tullen karhuta (Haavisto 2009, 17). Lainauksen hallinta asetti haasteita erityisesti suurille kirjastoille. Tästä johtuen Helsingissä ja Oulussa alettiin suunnitella omaa lainaukseen keskittyvää kirjastojärjestelmää. Helsingin seudulla toteutettiin ensimmäinen alueellinen kirjastoverkosto vuonna 1978, kun Pääsky-kirjastojärjestelmä levisi Helsingin seudun kirjastojen käyttöön. Kirjastojärjestelmät yleistyivät 1980-luvulla ja niitä kehitettiin edelleen tosiaikaisiksi kirjastojärjestelmiksi. (Saarti 2008, 1-3.) Tosiaikainen kirjastojärjestelmä kertoi näyttöpäätteellä teoksen sijaintipaikan (toimipiste ja hylly), oliko teos paikalla sekä mitä teoksia asiakkaalla oli lainassa. Kirjastojärjestelmiä kehitettiin edelleen integroiduiksi järjestelmiksi, jolloin myös tiedonhaku liitettiin osaksi kirjastojärjestelmää. (Verho 1985, 367.) Myös aineistojen hankinta haluttiin liittää osaksi kirjastojärjestelmän toimintoja (Saarti 2008, 4). Tosiaikainen tietojenkäsittely ja integroidut kirjastojärjestelmät mahdollistivat erilaisten alueellisten yhteistyöverkostojen syntymisen. Oulun seudulle rakennettiin kahdeksan kunnan OUTI-verkko 1980-luvun lopulla. (Saarti 2008, 5.)

Yleiset kirjastot ottivat Internetin käyttöön 1990-luvulla ja alkoivat tuottaa materiaalia verkkoon. Valtio alkoi rahoittaa yleisten kirjastojen Internet-toiminnan käynnistämistä vuodesta 1995 lähtien. Jo vuonna 1996 noin 60 %:a pääkirjastoista käytti Internetiä työvälineenään. Lisäksi verkkotyöasemia alettiin tarjota asiakaskäyttöön, ja kirjastot

alkoivat tarjota kokoelmätietokantojaan käyttöön verkon kautta. Kirjastojärjestelmien integroitua internet-ympäristöön kirjastolakiin lisättiin vuonna 1998 pykälä, joka velvoittaa kirjastoja kehittämään myös virtuaalisia ja vuorovaikutteisia verkkopalveluita. (Saarti 2008, 7-8.) Osa kirjastoissa on sittemmin kehittynyt hyvinkin pitkälle verkkopalveluiden tarjoamisessa; aineistotietokannat ovat verkossa, varaukset ja lainojen uusinnat voi hoitaa Internetin kautta ja kirjastot tuottavat omaa materiaalia verkkosivuilleen. (Haasio 2000, 22.) Internet on mahdollistanut kirjastopalveluiden tuottamisen paikallisesti, alueellisesti ja kansainvälisesti (Haavisto 2009, 4). Atk-pohjaiset kirjastojärjestelmät ovat mahdollistaneet verkostokirjastojen syntymisen. Atk-pohjainen kirjastojärjestelmä mahdollistaa asiakas- ja aineistotietojen etäkäytön ja samalla niiden yhteiskäytön eri kirjastojen välillä. Järjestelmä mahdollistaa myös muiden toimijoiden mukana olemisen ja osa kirjastoista on ottanut myös esimerkiksi koulukirjaston tai museon aineistot järjestelmäänsä (Saarti & Tuomi 2012, 13.)

3.2 Maakuntakirjastot ja kaukopalvelu

Kaikki kirjastot ovat osa koko maan kattavaa kirjastoverkostoa ja kuuluvat kaukopalvelun piiriin. Jokaisessa maakunnassa on lisäksi maakuntakirjasto, joka on velvollinen tukemaan muiden kirjastojen palveluita ja tarjoamaan maksutonta kaukolainausta. (Kirjastolaki 1998/904, 4-5 §.)

Suomen yleisten kirjastojen välinen yhteistyö on kehittynyt paljolti teknologian ansiosta ja sen kehittymisen myötä. Ennen kirjastojärjestelmien kehittymistä kirjastot verkostoituivat kaukopalvelun avulla. Kaukopalvelulla on taattu aineiston saatavuus ympäri maata (Saarti 2000, 8.) Kaukopalvelutoiminta alkoi kattaa koko maan maakuntakirjastojen yleistyessä vuosina 1962–78. Kaukopalvelu rakentui hierarkkisesti: maakunta-alueen kirjastot lähettivät kaukopalvelupyynnöt alueensa maakuntakirjastolle, ja se puolestaan välitti pyyntöä eteenpäin tarpeen vaatiessa. Kaukopalvelun kysyntä oli pitkään vähäistä ja maakuntakirjastojen omat kokoelmat riittivät usein vastaamaan yleisten kirjastojen tarpeisiin. (Taskinen 1995, 92.)

Kaukopalvelun tarve alkoi kasvaa 1980-luvulle tultaessa. Keskuskirjaston ja maakuntakirjastojen kokoelmat julkaistiin filmikorteilla, jolloin kirjastojen oli mahdollista paikantaa paremmin tarvittava aineisto, mutta useimmiten turvauduttiin

edelleen maakuntakirjastojen laajoihin kokoelmiin. Kaukolainakäytännöt muuttuivat 1990-luvulle tultaessa kirjastokimppojen yleistyessä. Kimpat suosivat kokoelmien yhteiskäyttöä ja kimpan sisäinen lainausliikenne on osittain korvannut kaukolainauksen maakuntakirjastoista. (Taskinen 1995, 92.) Vaikka maakuntakirjastojen rooli kaukopalvelujen tuottajana on vähentynyt, on maakuntakirjastoilla edelleen laajimmat ja monipuolisimmat kokoelmat. Kirjastot, jotka eivät kuulu verkostokirjastoihin, tukeutuvat maakuntakirjastojen kokoelmiin. (Taskinen 1995, 92.) Yksinäisillä kirjastoilla ja maakuntakirjastoilla voi olla yhteistyötä, vaikka ne eivät kuuluisi samaan kimppaan. Yhteistyö ei rakennu tällöin yhteisen järjestelmän varaan.

3.3 Kirjastokimpat ja kimppaan ryhtymisen syyt

Kimppoja alkoi syntyä nopeasti 1990-luvulla jo ennestään harjoitetun alueellisen yhteistyön pohjalta. Pienet kirjastot ovat hyötynet kirjastojen välisestä yhteistyöstä ja verkostoituminen on mahdollistanut niiden selviämisen 1990-luvun lamasta. Aineistomäärärahojen supistaminen synnytti yhteistyötä aineistohankinnoissa ja kirjastojärjestelmä oli kannattavampaa hankkia yhdessä kuin kaikille 400 yksinäiselle kirjastolle erikseen. (Kekki 2003, 13.)

Useat kirjastot ovat teettäneet selvityksen yhteistyön hyödyistä ja mahdollisista haasteista ennen kuin verkostokirjastoa on alettu muodostaa. Kirjastojen välisestä yhteistyöstä on hyötyä niin toiminnan tehostamisen, asiakkaiden kuin henkilökunnankin kannalta. Asiakkaat saavat käyttöönsä kattavammat kokoelmat ja verkkoaineistoja pystytään usein tarjoamaan paremmin. Aineistojen yhteiskäyttö vähentää kaukolainojen tarvetta. (Salminen 2009, 11-12.)

Kimpan ansiosta kirjastojen aineistohankintoja voidaan kilpailuttaa kirja-, lehti- ja verkkoaineistojen osalta. Kimpan kirjastot voivat erikoistua hankinnoissaan johonkin erikoisaineistoon, esimerkiksi vieraskieliseen kirjallisuuteen. Näitä erikoisaineistoja voidaan sitten tarvittaessa kierrättää. Jotta jokaisen kirjaston erikoistumisalue olisi kaikkien kirjastojen käytössä, tulee logistiikan toimia ja tietokantojen olla kunnossa (Tiippana 2009, 33-34.) Jos logistiikka ei toimi, on jokaiseen kirjastoon hankittava sama harvoin kysytty aineisto, eikä erikoistuminen johonkin aineistoon onnistu (Pitkänen 2010, 33).

Kokoelmien tehokas yhteiskäyttö on mahdollista myös kimpan puitteissa, ilman että siirrytään seutukirjastoon ja yhteisen hallinnon alaisuuteen. Se edellyttää yhteisiä aineisto- ja asiakasrekistereitä sekä yhtenäistettyjä käytösääntöjä asiakkaiden tasavaroisen aseman takaamiseksi. (Pitkänen 2010, 28.)

Opetusministeriön vuoden 2004 alussa teettämän selvityksen mukaan 79 % Suomen kunnista kuului johonkin kimppaan. Suurista kunnista koostuvissa Oulun ja Lapin lääneissä peräti 90 % kuului johonkin kimppaan. Pienistä kunnista koostuvassa Länsi-Suomen läänissä vain 70 % kunnista kuului kimppaan. (Kekki 2003, 15.)

4. SUOMEN YLEISTEN KIRJASTOJEN LAATUSUOSITUKSET

Kirjastojen on tullut arvioida omaa toimintaansa vuodesta 1998 lähtien. Laatusuositukset ovat olleet apuna arvioinnissa. Tuoreimman laatusuosituksen on laatinut opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä vuonna 2010. Laatusuosituksessa tarjotaan konkreettisia mittareita, joilla mitata hyvien kirjastopalveluiden laatua. (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 5, 8.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatusuosituksen mukaan yhteistyöverkostot, jotka voidaan tässä mieltää laajemmin kuin pelkästään verkostokirjastoiksi, voivat tuottaa lisäarvoa palveluille. Esimerkiksi verkkopalveluja voidaan tuottaa keskitetysti. Laadukkaita kirjastopalveluita tarjoavissa kunnissa kirjasto tekee yhteistyötä päiväkotien ja koulujen kanssa sekä tarjoaa kotipalvelua ikäihmisille. Palvelujen tarjonnassa ja markkinoinnissa käytetään hyödyksi seudullista yhteistyötä. Kirjastolla on laajat aukioloajat. (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 40-42.)

Laadukkaassa kirjastossa on hyvät kokoelmat ja tilat sekä riittävästi henkilökuntaa. Kirjastotiloissa on huomioitu esteettömyys. Pienemmissä kunnissa erikoisosaaminen, kuten musiikkikirjastotyö tai verkkopalvelut, voidaan hankkia seutuyhteistyönä muista kunnista. Hyvässä kirjastossa henkilökunta osallistuu vuosittain koulutukseen ja palvelujen saatavuutta parannetaan alueellisella yhteistyöllä (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 35-36, 45-46, 55.)

Laatusuositusten mukaan kirjastojen tulee tehdä seudullista kokoelma- ja hankintayhteistyötä. Näin turvataan monipuolinen tarjonta alueelle ja vanhemman aineiston saatavuus. Kirjastoon tulee hankkia aineistoa ja samalla tehdä poistoja vanhemmasta aineistosta, jotta kokoelma pysyy ajantasaisena. Kokoelmahankintoja koskevat laatuvaatimukset on suhteutettu kunnan asukaslukuun. (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 50).

Kirsti Kekki (2003, 13) toteaa, ettei yhteistyöverkostojen rakentamisen ensisijainen tavoite ole säästäminen, vaan palvelujen laadun parantaminen. Hän pitää laadukkaiden ja yhdenvertaisten kirjastopalvelujen turvaamista kirjastokimppojen lähtökohtana.

Vuoden 2010 laatusuosituksessa alueellisen yhteistyön katsotaan parantavan palvelujen laatua. Toisaalta yhteistyön avulla voidaan saavuttaa myös säästöjä purkamalla päällekkäistä toimintaa, kilpailuttamalla hankintoja ja niin edelleen. Siksi tässä gradussa haluttiin tutkia, täyttävätkö verkkokirjastot laatusuosituksen yksinäisiä kirjastoja paremmin vai onko yhteistyöllä haettu vain säästöjä eikä palvelujen laadun parantamista.

5. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä tutkimuksessa tarkoitetaan yksinäisillä kirjastoilla sellaisia kirjastoja, joilla ei ole yhteistä kirjastojärjestelmää tai verkkokirjastoa muiden kuntien kirjastojen kanssa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaista yhteistyötä yksinäiset kirjastot mahdollisesti tekevät. Yksinäiset kirjastot eivät tee yhteistyötä muiden kirjastojen kanssa yhteisen järjestelmän osalta, mutta se ei vielä tarkoita, ettei yhteistyötä olisi. Jokaisessa kunnassa on maakuntakirjasto, jonka kirjastolaki (1998/904, 4§) velvoittaa tukemaan maakunnan kirjastojen palveluita. Tutkimuksessa selvitettiin, oliko yksinäisillä kirjastoilla yhteistyötä maakuntakirjaston kanssa.

Jotta yksinäisiä kirjastoja voitaisiin tarkastella, oli ensin selvittävä, mitkä kirjastot olivat yksinäisiä kirjastoja. Samalla selvitettiin yksinäisten kirjastojen sijoittuminen Suomessa ja niiden osuus Suomen yleisistä kirjastoista.

Kuntaliitokset ovat vaikuttaneet kimppojen rakentumiseen. Kahden kunnan liittyessä kuntaliitoksella yhdeksi kunnaksi, yhdistyvät myös kirjastot. Kuntaliitos voi hajottaa verkostokirjaston tai tuoda yksinäisen kirjaston osaksi verkostokirjastoa. Tutkimuksessa selvitettiin myös, oliko kuntaliitoksilla ollut vaikutusta yksinäisiin kirjastoihin.

Laatusuosituksilla mitataan kirjastopalvelujen laatua ja niiden avulla kirjastoja voidaan verrata keskenään. Tutkimuksessa selvitettiin miten hyvin yksinäiset kirjastot täyttivät laatusuositukset. Yksinäisiä kirjastoja ja verkostokirjastoja verrattiin sen mukaan, kuinka hyvin ne täyttivät laatusuositukset. Luvussa viisi esitellään tutkimuskysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään yksinäisten kirjastojen taustaa, nykytilannetta ja tulevaisuuden suunnitelmia sekä millaisia yhteistyöverkostoja niillä oli kunnan sisällä ja yli kuntarajojen. Lisäksi vertailtiin yksinäisiä kirjastoja ja verkostokirjastoja laatusuositusten avulla.

Tutkimuksen pää- ja alakysymyksiksi muotoutuivat seuraavat kysymykset:

1. Minkä kuntien kirjastot eivät kuulu kimppoihin?
2. Kuinka suuri osuus kirjastoista ei kuulu kimppoihin?
3. Millaisia kirjastoja yksinäiset kirjasto ovat?
 - a. millaiset resurssit yksinäisillä kirjastoilla on käytössään (kokoelman suuruus, asukasluku, aukiolotunnit, henkilöstön määrää)?
 - b. millainen suhde kirjastoilla on verkostokirjastoihin?
 - i. Ovatko kirjastot kuuluneet joskus johonkin verkostokirjastoon?
 - ii. Harkitaanko kirjastoissa johonkin verkostokirjastoon liittymistä ja miksi tai miksi ei?
 - iii. Millainen vaikutus kuntaliitoksilla on ollut verkostokirjastoon liittymiseen tai liittymättä jättämiseen?
 - c. Millaista kirjastojärjestelmistä riippumatonta yhteistyötä yksinäisillä kirjastoilla on muiden kirjastojen, maakuntakirjaston tai kunnan muiden toimijoiden kanssa?
4. Kuinka yksinäiset kirjastot täyttävät laatusuosituksen verkostokirjastoihin verrattuna?

Ensimmäiseen ja toiseen tutkimuskysymykseen pyrittiin vastaamaan Internetistä koottavien tietojen avulla. Kyselyn avulla pyrittiin vastaamaan kolmannen pääkysymyksen alakysymyksiin b ja c. Kolmannen pääkysymyksen ensimmäiseen alakysymykseen ja neljänteen pääkysymykseen pyrittiin vastaamaan Kirjastot.fi -sivuston kirjastotilastojen avulla.

5.2 Tutkimuksen toteutus

Kimppoihin kuuluvat kirjastot selvitettiin ensin kirjastojen kotisivujen avulla. Suomessa oli vuonna 2013 320 kuntaa, joista 16 oli Ahvenanmaalla. Ahvenanmaa rajattiin tässä gradussa tarkastelun ulkopuolelle.

Sen jälkeen toteutettiin kyselytutkimus. Koska tutkimuskohde oli levittäytynyt laajalle alueelle ja tietoa haluttiin kerätä ympäri Suomen, kysely toteutettiin sähköpostikyselynä (liite 2). Kysely koostui kuudesta avoimesta kysymyksestä. Kyselyyn saadut vastaukset analysoitiin laadullisesti. Laadullista tutkimusta tuettiin numeroin.

Sähköpostikysely toteutettiin vuoden 2014 lopussa. Se lähetettiin 25 yksinäiseen kirjastoon ja vastuksia saatiin 16 kirjastosta. Kyselyn vastausprosentti oli 64 %. Kyselyyn vastasivat Hailuodon, Ilmajoen, Joutsan, Kangasniemen, Kemin, Keminmaan, Leppävirran, Luumäen, Pukkilan, Rautalammin, Reisjärven, Sotkamon, Suonenjoen, Vaalan, Vaasan ja Varkauden kirjastot.

Kirjastot julkaisevat vuosittain toimintaansa kuvaavat tilastot. Laatusuositukseen liittyviin tutkimuskysymyksiin pyrittiin vastaamaan vertailemalla yksinäisten kirjastojen vuositilastoja opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemiin laatusuosituksiin. Ensin selvitettiin, kuinka hyvin yksinäiset kirjastot ja verkostokirjastot täyttivät laatusuositukset. Sitten vertailtiin laatusuositusten toteutumista yksinäisissä kirjastoissa ja verkostokirjastoissa. Koska kirjastot julkaisevat vuositilastonsa aina maaliskuussa, tutkimuksessa käytettiin vuoden 2013 tilastoja. Tilastojen tarkastelussa oli mukana 26 kuntaa. Niistä Valtimo liittyi vuoden 2014 aikana osaksi Vaarakirjastoja, eikä sen vuoksi ollut mukana kyselyssä.

6. TUTKIMUSTULOKSET

Luvussa kuusi esitetään tutkimustulokset. Ensiksi esitellään yksinäisten kirjastojen määrä ja osuus Suomen yleisistä kirjastoista. Sitten esitellään yksinäiset kirjastot ja niiden resurssit. Seuraavaksi esitellään yksinäisten kirjastojen suhdetta verkostokirjastoihin. Tämän jälkeen esitellään yksinäisten kirjastojen yhteistyötä kunnan sisällä sekä muiden kuntien kirjastojen kanssa. Lopuksi esitetään tulokset yksinäisten kirjastojen ja verkostokirjastojen laatusuosituksen täyttymisestä sekä yksinäisten kirjastojen ja verkostokirjastojen vertailu.

6.1 Yksinäiset kirjastot sekä yksinäisten kirjastojen määrä ja osuus

Suurin osa Suomen kunnista kuului kimppaan tai seutukirjastoon vuonna 2013. Yksinäisiä kirjastoja oli yhteensä 26, ja ne sijoittuivat ympäri Suomea eri maakuntiin (taulukko 1 ja liite 1). Suomen kirjastoista yksinäisiä kirjastoja oli 8,6 %. Yksinäisiä kirjastoja oli prosenttiosuuksilla mitattuna eniten Kainuussa ja Pohjois-Savossa.

Taulukko 1. Yksinäisten kirjastojen määrä ja osuus Suomen yleisistä kirjastoista vuonna 2013

Alue	kuntia kpl	Yksinäisiä kirjastoja kpl	Yksinäisiä kirjastoja %
KOKO MAA	304	26	8,6
Etelä-Karjala	9	1	11,1
Etelä-Pohjanmaa	18	1	5,6
Etelä-Savo	14	1	7,1
Kainuu	9	2	22,2
Kanta-Häme	11	1	9,1
Keski-Pohjanmaa	8	0	0
Keski-Suomi	23	2	8,7
Kymenlaakso	7	0	0
Lappi	21	2	9,5
Pirkanmaa	22	0	0
Pohjanmaa	15	1	6,7
Pohjois-Karjala	13	1	7,7
Pohjois-Pohjanmaa	29	2	6,9
Pohjois-Savo	20	8	40,0
Päijät-Häme	11	0	0
Satakunta	20	0	0
Uusimaa	26	2	7,7
Varsinais-Suomi	28	2	7,1

Eniten yksinäisiä kirjastoja oli Pohjois-Savossa. Keski-Pohjanmaalla, Kymenlaaksossa, Pirkanmaalla, Päijät-Hämeessä ja Satakunnassa ei ollut yhtään yksinäisiä kirjastoja. Muissa maakunnissa oli yksi tai kaksi yksinäistä kirjastoa, lukuun ottamatta Pohjois-Savoa, jossa oli kahdeksan.

Vuonna 2013 yksinäisiin kirjastoihin kuuluivat Hailuodon, Ilmajoen, Joutsan, Kangasniemen, Kemin, Keminmaan, Kirkkonummen, Konneveden, Leppävirran, Lopin, Luumäen, Pukkilan, Rautalammin, Rautavaaran, Reisjärven, Salon, Siilinjärven, Someron, Sotkamo, Suonenjoen, Tervon, Vaalan, Vaasan, Valtimon, Varkauden ja Vesannon kirjastot. Nämä kunnat muodostivat tutkimuskohteen laatusuosituksen täyttämisen osalta.

6.2 Yksinäisten kirjastojen resurssit

Yksinäiset kirjastot eivät ole yhtenäinen ryhmä. Yksinäisiin kirjastoihin kuului asukasluvultaan pieniä, keskikokoisia ja suuria kuntia. Yksinäisten kirjastojen resurssit kuvataan taulukossa kaksi. Jotta yksinäisten kirjastojen resursseista saisi selkeän kuvan, on ne ryhmitelty asukasluvun, henkilötyövuosien, aukiolotuntien ja kokoelman suuruuden mukaan (taulukko 2).

Taulukko 2. Yksinäisten kirjastojen resurssit vuonna 2013

Kunta	Asukasluku	Kokoelmat	Henkilötyövuodet	Aukiolotunteja
Hailuoto	986	24 872	0,8	954
Tervo	1 704	29 173	1,7	1 357
Rautavaara	1 813	28 574	1,0	1 602
Pukkila	2 047	19 990	1,0	1 142
Vesanto	2 328	33 558	2,0	1 626
Valtimo	2 421	32 950	3,4	1 811
Konnevesi	2 904	40 020	3,0	2 689
Reisjärvi	2 961	48 616	3,2	1 998
Vaala	3 250	66 466	4,1	1 473
Rautalampi	3 444	45 249	5,0	1 574
Joutsa	4 898	57 596	5,8	3 638
Luumäki	5 022	55 679	6,0	2 799
Kangasniemi	5 839	82 875	6,0	2 735
Suonenjoki	7 496	70 747	6,5	1 636
Loppi	8 336	66 569	8,1	2 774
Keminmaa	8 585	74 297	7,0	2 339
Somero	9 229	101 971	8,4	2 899
Leppävirta	10 274	90 977	8,0	2 980
Sotkamo	10 682	82 458	11,4	2 722
Ilmajoki	12 022	83 735	7,2	2 712
Siilinjärvi	21 431	163 615	16,5	5 125
Kemi	22 257	178 378	15,0	2 610
Varkaus	22 340	191 361	18,8	4 192
Kirkkonummi	37 567	202 894	29,8	6 803
Salo	54 858	502 046	40,9	11 821
Vaasa	65 674	605 449	75,3	17 200

Asukasluvultaan suurimpia sellaisia kuntia, joissa on yksinäinen kirjasto, olivat Vaasa, Salo, Varkaus, Kirkkonummi, Kemi ja Siilijärvi. Näiden kuntien kirjastoissa oli myös suurimmat kokoelmat. Näiden kuntien asukasluku vaihteli noin 20 000:sta 65 000:een asti. Kokoelmien koko vaihteli reilusta 150 000:sta yli 600 000:een. Alle 10 000 asukkaan Somerolla oli yli 100 000:n suuruinen kokoelma, joka oli seitsemäksi suurin. Eniten henkilötöyvuosia oli kuudessa asukasluvultaan suurimmassa kunnassa. Asukasluvultaan suurimmissa kunnissa oli Kemiä lukuun ottamatta eniten aukiolotunteja. Kemi oli asukasluvultaan viidenneksi suurin kunta, mutta aukiolotuntien osalta keskitasoa. Sen sijaan 57 000 asukkaan Joutsassa oli kuudenneksi eniten aukiolotunteja.

Asukasluvultaan kuusi pienintä kuntaa olivat Hailuoto, Pukkila, Rautavaara, Tervo, Valtimo ja Vesanto. Näiden kuntien kirjastoissa oli pienimmät kokoelmat. Henkilötöyvuosia oli vähiten Hailuodon, Rautavaaran, Pukkila, Tervon, Vesannon ja Konneveden kirjastoissa. Viisi näistä kuului kuuden asukasluvultaan pienimmän kunnan joukkoon. Vähiten aukiolotunteja oli Hailuodon, Pukkilan, Tervon, Vaalan, Rautalammin ja Rautavaaran kirjastoissa. Näistä asukasluvultaan kuuden pienimmän kunnan joukkoon kuuluivat Hailuoto, Pukkila, Tervo ja Rautavaara.

6.3 Yksinäisten kirjastojen suhde verkostokirjastoihin

Yksinäiset kirjastot eivät välttämättä ole aina olleet yksinäisiä kirjastoja. Osa niistä oli kuulunut johonkin verkostokirjastoon. Kuntaliitoksilla oli ollut vaikutusta verkostokirjastoon liittymiseen tai liittymättä jättämiseen. Järjestelmän vaihdos teki verkostokirjastoon liittymisen usein ajankohtaiseksi ja juuri hankittu uusi järjestelmä voi siirtää verkostokirjastoon liittymisen tuonnetuksi. Seuraavaksi tarkastellaan kyselyyn vastanneiden yksinäisten kirjastojen suhdetta verkostokirjastoihin. Verkostokirjasto on yhteisnimitys seutukirjastolle ja kirjastokimpalle. Tässä luvussa on käytetty myös seutukirjasto- ja kirjastokimppa käsitteitä, koska yksinäiset kirjastot ovat kyselyyn vastatessa käyttäneet verkostokirjastoa tarkempia rajauksia.

Yksinäisten kirjastojen suhdetta verkostokirjastoihin selvitettiin kyselyn neljällä eri kysymyksellä. Kyselyn kahdessa ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin olivatko yksinäiset kirjastot aiemmin olleet mukana jossakin verkostokirjastossa. Jos ne olivat olleet, pyydettiin vastausta siihen, milloin yhteistyö päättyi, minkä kuntien kanssa

yhteistyötä tehtiin ja oliko verkostokirjastolla yhteinen verkkokirjasto vai kirjastojärjestelmä. Kyselyn kolmannessa kysymyksessä tiedusteltiin, oliko kuntaliitoksilla ollut vaikutusta yksinäisiin kirjastoihin ja jos oli, niin miten. Neljännessä kysymyksessä haluttiin tietää, oliko yksinäisillä kirjastoilla suunnitelmissa liittyä johonkin verkostokirjastoon tulevaisuudessa.

6.3.1 Verkostokirjastoon kuuluminen

Kahdentoista kunnan kirjastot eivät olleet kuuluneet aiemmin verkostokirjastoon. Näitä olivat **Hailuodon, Ilmajoen, Kangasniemen, Keminmaan, Leppävirran, Luumäen, Pukkilan, Rautalammin, Reisjärven, Suonenjoen, Vaasan ja Varkauden kirjastot.**

Neljän kunnan kirjastot olivat olleet aiemmin mukana verkostokirjastossa. Joutsalla oli ollut yhteinen verkkokirjastokimppa Laukaan ja Leivonmäen kirjastojen kanssa 2000-luvulla. Kimppa hajosi Laukaan kirjaston lähdettyä kimpasta ja Leivonmäen kunnan liittyttyä Joutsaan kuntaliitoksella vuonna 2007. Kemin kirjasto kuului vuosina 1997–2005 Kullervo-nimiseen kirjastojärjestelmäkimppaan yhdessä Tornion kaupunginkirjaston, Lapin ammatti-instituutin kirjaston ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kirjaston kanssa. Yhteistyö päättyi oppilaitoskirjastojen siirryttyä Voyager-ohjelmaan ja Tornion kirjaston Lapin kirjastokimppaan. Sotkamon kirjastolla oli vuosina 1998–2008 yhteinen Havukka-niminen verkkokirjastokimppa Kainuun muiden kuntien kirjastojen paitsi Kajaanin kirjaston kanssa. Vaalan kirjasto kuului vuosina 1986–2004 Oulun ja kymmenen muun ympäristökunnan kirjaston kanssa samaan kirjastojärjestelmäkimppaan.

6.3.2 Verkostokirjastoon liittymisen suunnitelmat

Neljä kirjastoa ei suunnittele verkostokirjastoon liittymistä. **Kangasniemen** ja **Luumäen** kirjastoissa ei suunniteltu tutkimushetkellä kimppaan liittymistä, koska kumpikin piti kirjaston itsenäisyyttä tärkeänä. **Rautalammin** kirjasto ei suunnittele kimppaan liittymistä ennen kuin Suonenjoen kuntaliitosselvitys olisi ohi. Myöskään **Vaalan** kirjasto ei suunnitellut tutkimushetkellä tällä hetkellä kimppaan liittymistä. Vaalan kirjasto oli juuri hankkinut uuden kirjastojärjestelmän. Kuntaliitokset voivat tuoda asian uudestaan ajankohtaiseksi.

Keminmaan, Reisjärven ja Sotkamon kirjastot ilmoittivat harkitsevansa verkostokirjastoon liittymistä järjestelmän vaihdon tullessa ajankohtaiseksi. **Keminmaan** kirjasto **aikoo** pyrkiä osaksi Lapin-kirjastokimppaa järjestelmän vaihdoksen myötä vuonna 2016. Mikäli Reisjärven kirjaston järjestelmäksi tulee KOHA, Reisjärvi liittyisi Outi-kirjastokimppaan, jos taas Axiell Aurora, mihinkään kimppaan ei välttämättä liittyttäisi, mutta yhteistyötä muiden kirjastojen kanssa voitaisiin syventää. **Sotkamon** kirjaston kirjastojärjestelmän päivitystä suunniteltiin vuodelle 2015, jonka jälkeen voidaan harkita Kainet-kimppaan liittymistä mahdollisesti vuoden 2016 aikana. Liittymistä harkittiin toiminnan tarkoituksenmukaisuuden ja taloudellisuuden perusteella. Toisaalta kimpan ulkopuolella pysyminen varmistaisi kirjaston itsenäisyyden, toisaalta kimppaan liittyminen toisi seutulainojen vaivattomuuden. Etuja olisi siis kummallakin ratkaisulla.

Hailuodon kirjasto harkitsee Outi-kimppaan liittymistä. Kimppaan liittyminen parantaisi luettelointipalveluja ja kustannukset pysyisivät ennallaan. **Ilmajoki** näki johonkin kimppaan liittymisen tulevaisuudessa mahdollisena, mutta tarkempia suunnitelmia ei tutkimushetkellä ollut.

Kemin kirjastossa oli tehty seutukirjastoselvityksiä, jotka olivat kuitenkin kaatuneet äänestysten ja kuntajakoselvitysten takia. **Leppävirran** kirjastossa yhteistyömahdollisuuksia oli kartoitettu aktiivisesti kustannussäästöjen takia. Meneillään oli myös kuntarakenneselvitys, joka oli hidastanut kirjastojen välisen yhteistyön suunnittelua. **Pukkilan** kirjasto oli mukana Uudenmaan kirjastojen yhteistyöselvityksessä. Pukkilan tavoitteena olisi päästä mukaan johonkin kimppaan. Tutkimushetkellä toteutuva yhden työntekijän täysin itsenäinen kirjasto oli kallis ja huonosti toimiva ratkaisu. **Suonenjoella** oli kuntaliitosselvitys meneillään Kuopion kanssa. Jos liitos toteutuisi, Suonenjoki liittyisi automaattisesti osaksi Kuopion seutukirjastoa.

Joutsan kirjasto liittyi osaksi Keskikirjasto-kimppa joulukuussa 2014. Järjestelmien yhdistäminen oli jo aluillaan kyselyn toteuttamisen aikoihin. Yksinäisistä kirjastoista myös Konneveden kirjasto liittyi samoihin aikoihin osaksi Keskikirjasto-kimppaa. Kimppa kattaisi vuoden 2015 alusta lähtien koko Keski-Suomen maakunnan.

Vaasan kirjastossa suunniteltiin Pohjanmaan alueelle uudenlaista ratkaisua kimpan tai seutukirjaston sijaan. Maakunnan alueelle oli muodostunut kolme kimppaa, joista kaksi

ylittävää maakuntarajat. Kimppojen syntyyn yli maakuntarajojen oli vaikuttanut maantiede ja enemmistökieli. Yhden verkostokirjaston perustaminen alueelle tarkoittaisi suuria muutoksia ja kaikkien kimppojen pitäisi vaihtaa järjestelmää. Vaasan kirjasto on ollut mukana Etelä-Pohjanmaan kimppaselvityksessä, joka käynnistyi marraskuun alussa 2014. Vaasan kirjasto ei kuitenkaan nähnyt tietokantojen yhdistämistä järkeväksi pelkästään siksi, että maakuntaan saataisiin yhteisjärjestelmä. Kustannukset olisivat todella isot. Pohjanmaalla tavoitteena on käynnistää vuonna 2015 projekti, jolla luotaisi olemassa oleviin järjestelmiin tekniset edellytykset järjestelmärajat ylittävälle yhteistyölle. Tekniset edellytykset tällä luo ISO 18626 Interlibrary Loan Transactions -kaukopalvelustandardi ja NCIP-protokolla, joista kumpi tahansa olisi mahdollinen toteutustapa.

Varkaus suunnitteli liittymistä yhteiseen kirjastojärjestelmään ja kirjastokimppaan Etelä-Savon kirjastojen kanssa. Asiasta tekisi lopullisen päätöksen Varkauden kaupungin sivistyslautakunta 2014 vuoden lopussa. Mahdollisen yhteistyön kautta asiakkaat saisivat käyttöönsä laajemman aineistokokoelman. Kimppaan liittyminen vähentäisi kirjastojärjestelmän ylläpidon kustannuksia ja mahdollistaisi päällekkäisen toiminnan karsimisen.

6.3.3 Kuntaliitosten vaikutus verkostokirjastoon liittymiseen

Kuntaliitoksilla ei ollut ollut tutkimushetkellä merkittävää vaikutusta **Hailuodon, Ilmajoen, Joutsan, Kangasniemen, Kemin, Keminmaan, Leppävirran, Luumäen, Pukkilan, Sotkamon, Vaalan ja Varkauden** kirjastoille. Suurin osa kunnista ei ole ollut mukana kuntaliitoksissa.

Joutsassa ja **Varkaudessa** oli ollut kahden kunnan välinen kuntaliitos, jossa toisen kunnan kirjastoista oli tullut toisen kunnan sivu- tai lähikirjastoja, mutta suurempia muutoksia ei ollut ollut. **Suonenjoella** oli meneillään kuntaliitosselvitys Kuopion ja Siilijärven kanssa ja **Leppävirralla** Heinäveden, Varkauden ja Joroisten kanssa.

Rautalammella kuntaliitokset olivat tuoneet mukanaan epävarmuutta, eikä suunnitelmia ollut kannattanut tehdä pitkälle tulevaisuuteen. Yhteistyöverkostoja ei ollut kannattanut rakentaa, ennen kuin naapurikuntien tulevaisuus olisi selvillä. Esimerkiksi Suonenjoella oli kuntaliitosselvitys Kuopion kanssa meneillään. **Reisjärvellä** oli samanlainen kirjastojärjestelmä kuin Tiekkö-kimpalla. Kimppaan

liittyminen kaatui kuntaliitosselvityksen myötä. Kuntaliitoksessa Reisjärvelle olisi tullut eri kirjastojärjestelmä kuin Tiekkö-kirjastoille, joten kimppaan liittyminen ei onnistunut. Kuntaliitos ei toteutunut, mutta siinä vaiheessa kirjastoilla oli jo erilaiset kirjastojärjestelmät.

Vaasan ja Vähänkyrön välillä solmittiin kuntaliitos 2013 vuoden alussa. Kirjastoilla oli eri kirjastojärjestelmät ja Vähäkyrö kuului Lakia-kimppaan. Kuntaliitos oli nopeuttanut Vaasan siirtymistä uuteen MARC 21:ä tukevaan kirjastojärjestelmään. Järjestelmän vaihdoksen myötä Vähäkyrö irrotettiin Lakia-kimpasta ja Vähänkyrön ja Vaasan kirjastojen tiedot yhdistettiin.

6.4 Yksinäisten kirjastojen yhteistyö kunnan sisällä ja muiden kuntien kirjastojen kanssa

Tässä luvussa tarkastellaan vastauksia kyselyn viidenteen ja kuudenteen kysymykseen. Kysymyksillä selvitettiin tekevätkö yksinäiset kirjastot yhteistyötä kunnan muiden toimijoiden, maakuntakirjaston, verkostokirjaston tai muiden yksinäisten kirjastojen kanssa? Millaista yhteistyötä tehdään ja kuinka säännöllistä yhteistyö on?

Yksinäiset kirjastot voivat tehdä yhteistyötä kunnan muiden organisaatioiden tai muiden kuntien kirjastojen kanssa, vaikka yhteistä kirjastojärjestelmää tai verkkokirjastoa ei olisi. Yhteinen kirjastojärjestelmä tai verkkokirjasto tarkoittaisi pitkäkestoista, kiinteää yhteistyötä. Seuraavaksi tarkastellaan millaista ja kuinka tiivistä yhteistyötä kyselyyn vastanneet yksinäiset kirjastot tekevät kuntansa muiden toimijoiden ja muiden kuntien kirjastojen kanssa.

6.4.1 Yksinäisten kirjastojen yhteistyö kunnan muiden organisaatioiden kanssa

Hailuodon kirjasto tekee satunnaisesti yhteistyötä kunnan muiden toimijoiden kanssa. **Ilmajoen** kirjasto tekee päivittäistä yhteistyötä koulujen ja päiväkotien kanssa esimerkiksi satutuntien, aineistovinkkauksen ja luokkakäyntien muodossa. Yhteistyötä on jonkin verran myös vanhainkotien kanssa ja tässä kirjastoauto on pääosassa.

Joutsan kirjasto tekee jonkin verran yhteistyötä koulujen ja vanhainkotien kanssa. Koulut käyvät kirjastonkäytönopetuksessa ja kirjailijavierailuita järjestetään yhdessä

koulujen kanssa. Päiväkodeille lainataan henkilökunnan valikoimia ja valmiiksi laittamia kirjasatseja ja koululuokat ja päiväkodit käyvät toisinaan kirjaston näyttelyissä. Kirjastonjohtaja osallistuu toisinaan vanhuspuolen järjestämiin tapahtumiin "esitelmöitsijänä" tai esimerkiksi seniorimessuille kirjaston pisteellä. Paikallisille yhdistyksille on tarjottu esittäytymismahdollisuutta kirjastossa ja muutama yhdistys käyttää kirjastoa kokouspaikkanaan säännöllisesti.

Kangasniemen kirjasto tekee tiivistä yhteistyötä kunnan sisällä eri toimijoiden välillä. Kirjasto järjestää kirjavinkkausta kouluilla eri luokka-asteille viikoittain, tutkielmatunteja yläkoululaisille, perinnepiirejä vanhainkodeissa ja dementiayksiköissä kolmen viikon välein, kaikille kuntalaisille tarinapiirejä kerran kuussa ja satutuokioita päiväkodeissa kahden viikon välein, sekä erilaisia projekteja eri tahojen kanssa. Kirjastossa järjestetään erilaisia tapahtumia ja käyttäjäkoulutusta.

Kemin kirjasto tekee paljon yhteistyötä kunnan sisällä monien organisaatioiden kanssa, muun muassa kulttuurikeskuksen toimijoiden. **Keminmaa** tekee yhteistyötä koulujen ja päiväkotien kanssa kirjastoautopalvelujen muodossa viikoittain. Kirjasto järjestää myös satunnaisesti kirjavinkkausta. **Leppävirta** tekee yhteistyötä koulujen, päiväkotien ja nuorisotoimen kanssa järjestämällä opastettuja käyntejä, yhteisiä tapahtumia ym. Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaisten yksiköiden esimiehet pitävät yhteisen palaverin joka toinen viikko. Yhteistyön määrä parina viime vuotena on ollut normaalia vähäisempää kirjaston peruskorjauksen takia. Kirjasto toimi väistötiloissa tämän vuoden (2014) kevääseen asti.

Luumäen kirjasto tekee yhteistyötä koulujen, päivähoidon, vanhuspalvelujen, nuorisotyön ja matkailun kanssa sekä erilaisten seurojen ja yhdistysten kanssa. Luumäen kirjasto tekee yhteistyötä myös kunnan ulkopuolisten muiden toimijoiden kanssa, kuten lehdistön, radion ja poliisin. Luumäen kirjastolla on velvollisuus hoitaa poliisin lähipalvelut kunnan alueella. Muita yhteistyökumppaneita ovat Ruokolahden Kulttuuripalvelu Kaiku, Luumäen liikuntatoimi, Etelä-Karjalan Kesäyliopisto ja Kymenlaakson opisto. Edellä mainittujen kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä.

Pukkilassa tehdään yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan koulujen, päivähoidon, nuoriso- ja vapaa-aikatoimen sekä vanhustyön kanssa. Kouluille järjestetään kirjailijavierailuja ja kirjadiplomit, päivähoidolle satutunteja ja kirjaston käyttöön

tutustumista, nuorisolle pelipäiviä ja nuokkuja sekä vanhuksille vinkkausta, kirjaston palveluista kertomista ja kotipalvelua.

Rautalammin kirjasto järjestää eri luokka-asteille kirjastonkäytön opetusta vuosittain. Oppilaat käyvät kirjastossa lainaamassa pulpettikirjoja noin 2-3 kertaa kuussa opettajan aktiivisuudesta riippuen. Kirjailijavierailijoita järjestetään kerran vuodessa yhteistyössä koulun kanssa, etenkin jos kirjailija on kirjoittanut lasten tai nuorten kirjoja. Yhteistyötä on voinut olla myös erilaisten teemaviikkojen, kuten mediakasvatus- ja lukutaitoviikkojen, osalta. Kirjasto järjestää museolla olevaan näyttelyyn teemaan yhteensopivan kirjanäyttelyn. Kirjasto ja museo mainostavat toinen toisiaan. Näyttelyitä on noin kolme kertaa vuodessa. Yhteistyöhön museoiden kanssa saattaa vaikuttaa se että kirjasto on kirjastovirkailijan ja kulttuurisihteerin yhdistelmä virkaa hoitava työntekijä.

Rautalammin kirjastossa toimii kotipalvelu, jossa asiakkaiden kotiovelle viedään kerran kuukaudessa heidän toivomansa kirjastoaineisto. Palvelu on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät pysty huonon kuntonsa takia tulemaan kirjastoon. Palvelun piiriin kuuluu yksityishenkilöitä ja kolme vanhusten hoivalaitosta. Kirjastotyöntekijä toimittaa hoitolaitoksiin hoitohenkilökunnan toivoman aineiston. Päiväkodin kanssa on satunnaista yhteistyötä. Kirjastovirkailija toimittaa päiväkodille heidän toivomaansa aineistoa samalla kun menee pitämään Kerkonkosken lainausasemaa auki kerran viikossa. Kunnan keskustassa toimivan päiväkodin lapset käyvät silloin tällöin kirjastossa hakemassa lukemista ja kuuntelemista.

Sisä-Savon kansallisopisto vuokraa Rautalammin kirjaston tiloja. Kirjaston tiloissa on viikoittain lasten muskari ja mieskuoro harjoitukset. Kansalaisopisto maksaa tilojen vuokrauksesta. Martat ja eläkeläisjärjestöt käyttävät tiloja ilmaiseksi. Kirjaston alakerrassa toimii nuorisotilat ja yläkerrassa etsivä nuorisotyö. Kirjastolla ei sinällään ole paljoakaan yhteistyötä nuorisotoimen kanssa. Yhteistyön rakentaminen edellyttäisi lisää ideointia ja ennen kaikkea paneutumista ja aikaa.

Reisjärven kirjasto tekee yhteistyötä koko vapaa-aikasektorin kanssa: koulujen, päivähoidon, vanhuspalvelun sekä erilaisten yhteishyödyllisten järjestöjen, kuten Eläkeliiton, Kulttuurin ystävien ynnä muiden kanssa.

Sotkamon kirjastoauto käy kyläkouluilla ja kaikkien kunnan päiväkotien ja vanhusten palvelutalojen pihassa. Kotipalveluna viedään aineistoa noin kymmenelle kotona asuvalle vanhukselle. Kirjastonhoitaja käy useita kertoja vuodessa lastenneuvolassa kertomassa vanhempien ryhmille lastenkirjoista ja lukemisesta. Joka vuosi kutsutaan 7-luokkalaiset kirjastoon kirjastonkäytön opetusta varten. Useita koululaisryhmiä käy pääkirjastossa lukuvuoden aikana.

Suonenjoen kirjasto tekee yhteistyötä koulujen kanssa kuljettamalla sivukylien koulun oppilaat ja eskarit kirjastoon joka toinen viikko. Päiväkodit vierailevat kirjastossa viikoittain. Kotihoidon kanssa yhteistyö on ollut viritteillä.

Vaalan kirjasto tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen, koulujen, vuodeosaston ja vanhusten hoitolaitoksen kanssa. Koulun kanssa kirjastolla on menossa yhteistyöhanke, ja päiväkotit sekä koulut käyvät lukujärjestyksen mukaan kirjastovierailuilla säännöllisesti. Vanhusten hoitopaikkoihin kirjaston henkilökunta toimittaa vaihtuvia siirtokirjakokoelmia. Aika ajoin kirjasto järjestää taiteilija-, kirjailija- ja vinkkarivierailuja koululle ja laitoksiin.

Vaasan kirjasto tekee kunnan sisällä yhteistyötä muun muassa opetussektorin kanssa, josta Vaasan kirjasto sai muutama vuosi sitten kehittäjäpalkinnon opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Vaasassa on myös laitoskirjastotyö vahvasti esillä. Vaasassa on tällä hetkellä 3 laitoskirjastoa sekä useita pienlaitoksia. Erilaisiin hakeutuvan kirjastotyön muotoihin panostetaan nyt ja jatkossakin, vaikkakin toimintamalleja muutetaan ja prosesseja kehitetään sujuvammiksi. Yhteistyö on säännöllistä ja jatkuvaa.

Varkauden kirjasto tekee yhteistyötä tarjoamalla tilojaan erilaiselle toiminnalle ja erilaisten tapahtumien järjestämiseen. Nuorisopalveluiden muutettua samaan rakennukseen kirjaston kanssa on nuorisotoimen ja kirjaston välille syntynyt yhteistyötä. Vuoden 2015 alusta pääkirjaston musiikkiosastolla aloittaa terveyspuolen Hyvinvointi Ankkurin palvelupiste. Kirjaston asiakaspalvelupisteistä on jaettu lippuja muiden tahojen järjestämiin tilaisuuksiin. Kirjasto osallistuu kahden suuren tapahtuman toteuttamiseen. Vekara-Varkaus -tapahtumassa tilat annettiin korvauksetta tapahtuman käyttöön, tapahtuma-aikana lipunmyynti ja toimisto olivat kirjastolla, kirjaston edustaja oli mukana Lasten luku -palkinnon esiraadissa jne. Tarinoiden Taulumäki-tapahtumassa henkilökuntaa oli mukana suunnittelussa ja toteutuksessa, tapahtuma toteutettiin kirjaston tiloissa. Museon kirjakokoelma on osa kirjaston kokoelmaa ja samassa

kirjastojärjestelmässä. Kirjasto tarjoaa Kirjat kotiin -palvelua niille, joiden on vaikea päästä kirjastoon. Kuljetuksessa yhteistyökumppani on paikallinen Punaisen Ristin osasto.

6.4.2 Yksinäisten kirjastojen kuntarajat ylittävä yhteistyö

Joutsan kirjasto hyödyntää maakuntakirjaston tarjoamat koulutukset. Kirjailijavierailijoita on järjestetty yhteistyössä lähikunnista Kangasniemen ja Sysmän kanssa. Kuntien välistä yhteistyötä on kuitenkin aika harvoin. **Kangasniemen** kirjasto tekee yhteistyötä eri kuntien kirjastojen kanssa maakuntarajoista riippumatta. Yhteistyö Mikkelin suuntaan on vilkasta. Yhteistyötä tehdään myös Hankasalmen ja Joutsan kirjastojen kanssa. Esimerkiksi Hankasalmen kouluilla on järjestetty kirjavinkkausta.

Pukkilan kirjastolla on Myrskylän kirjaston kanssa yhteistyösopimus, jossa Myrskylä ostaa 50 % Pukkilan kirjastosihteerin työpanoksesta. Kirjastojen välillä on paljon yhteistyötä päivittäin johtuen puoliksi samasta henkilökunnasta: säännöllinen aineiston kuljetus, yhteistyötä tapahtumien järjestämisessä ym. **Varkauden** kirjasto on viime vuosina tehty yhteisiä hankkeita kahden lähikunnan kirjaston kanssa, mm. nettineuvontaa ikäihmisille.

Hailuodon kirjastolla on hankintayhteistyötä Oulun hankintarenkaan kanssa. **Reisjärven** kirjasto kuuluu Oulun maakuntakirjaston alaiseen kuljetusyhteistyöhön. Reisjärven kirjaston työntekijä kuuluu lisäksi Oulun eteläisessä 17 kunnan alueella toimivan Oksat-kehittämistyön johtoryhmään.

Kemi-Tornio seutukunnassa oli tehty jo Kullero-kimpan (joka hajosi 2005) ajoista lähtien tiivistä yhteistyötä kaikkien alueen kirjastojen kesken. Seutukunnassa oli laadittu seutukunnallinen kirjasto- ja tietopalvelustrategia vuonna 2005, järjestetty paljon yhteisiä koulutuksia, seutukunnallista työkiertoa, yhteisiä hankkeita yms. Kirjastonjohtajat kokoontuivat säännöllisesti koordinoimaan toimintaa ja suunnittelemaan uusia hankkeita. Yhteistyö on luonnollinen osa kirjastojen toimintaa. Mukana yhteistyössä ovat myös oppilaitosten kirjastot (Lapin korkeakoulukirjasto), kaikki yleiset kirjastot ja Haaparannan kirjasto. **Keminmaa** tekee hankintayhteistyötä muiden Meri-Lapin kuntien kanssa tekevät. Simo, Keminmaa, Tervola ja Kemi kilpailuttavat aineistohankinnat yhdessä. Kunnat tekevät myös satunnaista koululutus- ja projektiyhteistyötä.

Leppävirta tekee yhteistyötä Kuopion, Varkauden ja Heinäveden kanssa koulutus-, hanke-, kilpailutus- ja kirjastojärjestelmäsioissa. Pohjois-Savon kirjastojen kirjastonjohtajat pitävät yhteisiä kokouksia kaksi kertaa vuodessa (aiheena mm. yhteinen kokoelmaohjelma) ja maakuntakirjastokokouksia on kaksi kertaa vuodessa. Hankeyhteistyön määrä vaihtelee vuosittain.

Luumäen kunnankirjasto tekee yhteistyötä Heili-seutukirjastoa hallinnoivan Lappeenrannan maakuntakirjaston kanssa. Maakuntakirjasto neuvottelee kirjastolle FinElibin lisenssit, tarjoaa koulutusta, virkistystä ja välittää tietoa eri kirjastoalan toimijoiden uusista toimintatavoista ja tietoa yleensäkin kirjastoalan kehityksestä nyt ja tulevaisuudessa. Maakuntakirjastotoiminta on tärkeä uuden tiedon ja kokemuksen kartoittaja ja tiedonvälittäjä.

Vaasa (maakuntakirjastona) tekee yhteistyötä Maakunta-alueen kirjastojen kesken mm. aineistohankinnassa ja e-aineistoissa. Vaasa järjestää myös maakuntakirjastokokouksia ja yhteisiä koulutuksia. Pohjanmaalla lasten ja nuorten kirjastotyö on alueellisesti tärkeässä asemassa ja sen merkitys korostuu tulevaisuudessa enemmän. Vaasa pyrkii suuntaamaan tulevaisuudessa enemmän resursseja ja opetus- ja kulttuuriministeriölle on tehty vuodelle 2015 hankehakemus, jossa pyritään kehittämään alueellista lasten ja nuorten kirjastotyötä.

Ilmajoki hyödyntää kaukolainausta ympäri Suomen. **Sotkamon** kirjaston väki osallistuu maakuntakirjaston (Kajaani) muutaman kerran vuodessa järjestämiin maksuttomiin tilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan. Sotkamon kirjasto välittää Kainuun kirjaston kaukolainoja. Sotkamo on vieraillut muutamassa Kainuun alueen kirjastossa tutustumiskäynnillä. **Vaalan** kirjasto osallistuu maakuntakirjaston ja Elyn koulutuksiin. Vaala kuuluu Kainuun maakuntakirjaston alaisuuteen, jonka alueen kirjastoista Vaala hankkii mm. kaukolainoja. **Suonenjoella** on maakuntakirjaston kanssa yhteisiä kokouksia useampia vuodessa koskien mm. kokoelmapolitiikka. Pohjois-Savon kirjastonjohtajat keskustelevat yhdessä asioista muutaman kerran vuodessa.

6.5 Yksinäiset kirjastot ja laatusuosituksen täyttyminen

Seuraavaksi tarkastellaan yksinäisiä kirjastoja ja sitä kuinka hyvin ne täyttivät opetusministeriön yleisille kirjastoille asettaman laatusuosituksen. Lisäksi verrataan yksinäisiä kirjastoja ja verkostoihin kuuluvia kirjastoja laatuvaatimusten osalta.

Tilastot yksinäisistä kirjastoista koottiin Suomen yleisten kirjastojen tilastot -sivuston kautta. Verkostokirjastojen tilastot saatiin saman sivuston kautta, mutta tilastot olivat niin suuret, ettei niitä ole voitu ottaa tähän tutkimukseen. Verkostokirjastojen tilastoista laskettiin tässä tutkimuksessa yhteenveto.

Laatusuositus koostuu erialaisista kriteereistä, joilla arvioidaan palvelujen laatua. Kriteereissä on huomioitu asukasluvun vaikutus. Kriteerit koskevat kirjaston kokoelmien suuruutta, tilojen kokoa, aineistohankintoja ja poistoja, henkilöstön määrää ja koulutusta, asiakkaiden fyysisiä käyntejä kirjastossa, verkkoasiointia, tapahtumien järjestämistä ja toimintakuluja. Tilastot pyöristettiin samalle tarkkuudelle, jolla laatuvaatimus oli annettu. Välillä erot olivat niin pieniä, että pyöristys muutti tuloksia. Laatusuosituskriteerit täyttävät kunnat on merkitty taulukoissa kurstiivilla ja vahvennettu.

6.5.1 Toimintakulut

Laatusuosituksen mukaan kuntalaista kohden tulee varata 55,50 €, mutta summan tulee kuitenkin olla kohtuullinen suhteessa kunnan talouteen (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 36). Yksinäisten kirjastojen toimintakulut asukasta kohden on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Yksinäisten kirjastojen toimintakulut asukasta kohden

Kunta	Toimintakulut tilastovuonna / asukasluku	Kunta	Toimintakulut tilastovuonna / asukasluku
Ilmajoki	37,8	<i>Reisjärvi</i>	<i>61,7</i>
Varkaus	47,5	<i>Konnevesi</i>	<i>61,9</i>
Rautavaara	49,0	<i>Luumäki</i>	<i>63,4</i>
Leppävirta	49,6	<i>Vaasa</i>	<i>63,7</i>
Kirkkonummi	50,4	<i>Kemi</i>	<i>68,0</i>
Pukkila	50,4	<i>Rautalampi</i>	<i>69,7</i>
Keminmaa	52,0	<i>Tervo</i>	<i>70,7</i>
Suonenjoki	53,4	<i>Vesanto</i>	<i>72,0</i>
Kangasniemi	53,6	<i>Vaala</i>	<i>72,1</i>
Loppi	54,2	<i>Somero</i>	<i>74,1</i>
Siilinjärvi	55,1	<i>Hailuoto</i>	<i>74,6</i>
<i>Salo</i>	<i>56,9</i>	<i>Joutsa</i>	<i>75,5</i>
<i>Sotkamo</i>	<i>59,1</i>	<i>Valtimo</i>	<i>84,8</i>

Viisitoista yksinäisistä kirjastoista täytti laatusuosituksen. Toimintakulut olivat suurimmat Valtimolla, noin 85 €. Ilmajoen kirjaston toimintakulut olivat pienimmät. Ne olivat alle 40 €. Yksinäisistä kirjastoista 58 % ja verkostokirjastoista 62 % täyttää laatukriteerin toimintakulujen osalta.

6.5.2 Henkilöstön osallistuminen koulutukseen

Laatusuositusten mukaan kirjaston henkilöstön koulutukseen tulee käyttää vähintään kuusi päivää henkilöä kohden vuodessa (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 36). Henkilöstön osallistumista koulutukseen on kuvattu taulukossa 4.

Taulukko 4. Yksinäisten kirjastojen henkilöstön osallistuminen koulutukseen

Kunta	Täydennyskoulutus henkilötyöpäivinä	Kunta	Täydennyskoulutus henkilötyöpäivinä
Rautavaara	0	<i>Keminmaa</i>	<i>17</i>
Konnevesi	2	<i>Joutsa</i>	<i>17</i>
Hailuoto	2	<i>Pukkila</i>	<i>18</i>
Suonenjoki	4	<i>Tervo</i>	<i>22</i>
<i>Valtimo</i>	<i>7</i>	<i>Leppävirta</i>	<i>23</i>
<i>Sotkamo</i>	<i>8</i>	<i>Vaala</i>	<i>26</i>
<i>Vesanto</i>	<i>8</i>	<i>Siilinjärvi</i>	<i>30</i>
<i>Somero</i>	<i>9</i>	<i>Salo</i>	<i>33</i>
<i>Loppi</i>	<i>9</i>	<i>Ilmajoki</i>	<i>33</i>
<i>Reisjärvi</i>	<i>9</i>	<i>Varkaus</i>	<i>49</i>
<i>Luumäki</i>	<i>10</i>	<i>Kirkkonummi</i>	<i>99</i>
<i>Rautalampi</i>	<i>15</i>	<i>Kemi</i>	<i>116</i>
<i>Kangasniemi</i>	<i>17</i>	<i>Vaasa</i>	<i>186</i>

Yksinäisistä kirjastoista 22 kuntaa täytti laatukriteerin. Vaasan kirjastossa oli eniten täydennyskoulutusta, peräti 186 täydennyskoulutuspäivää. Rautavaaran kirjasto oli ainut yksinäisistä kirjastoista, jolla ei ollut yhtään täydennyskoulutuspäivää vuoden 2013 aikana. Yksinäisistä kirjastoista 85 % täytti laatuvaatimuksen ja verkostokirjastoista 95 %.

6.5.3 Kirjastossa järjestettävät tapahtumat

Laatusuosituksen mukaan hyvässä kirjastossa on järjestetty tapahtumia (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 41). Yksinäisten kirjastojen järjestämät tapahtumat on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Kirjastossa järjestetyt tapahtumat

Kunta	Tapahtumat	Kunta	Tapahtumat
<i>Konnevesi</i>	<i>1</i>	<i>Hailuoto</i>	<i>19</i>
<i>Luumäki</i>	<i>2</i>	<i>Joutsa</i>	<i>19</i>
<i>Rautavaara</i>	<i>2</i>	<i>Reisjärvi</i>	<i>21</i>
<i>Loppi</i>	<i>3</i>	<i>Pukkila</i>	<i>23</i>
<i>Vaala</i>	<i>4</i>	<i>Ilmajoki</i>	<i>28</i>
<i>Leppävirta</i>	<i>7</i>	<i>Kemi</i>	<i>43</i>
<i>Vesanto</i>	<i>8</i>	<i>Kangasniemi</i>	<i>47</i>
<i>Sotkamo</i>	<i>9</i>	<i>Siilinjärvi</i>	<i>52</i>
<i>Suonenjoki</i>	<i>9</i>	<i>Salo</i>	<i>66</i>
<i>Tervo</i>	<i>9</i>	<i>Varkaus</i>	<i>74</i>
<i>Rautalampi</i>	<i>10</i>	<i>Somero</i>	<i>82</i>
<i>Keminmaa</i>	<i>13</i>	<i>Vaasa</i>	<i>236</i>
<i>Valtimo</i>	<i>15</i>	<i>Kirkkonummi</i>	<i>629</i>

Kaikki yksinäiset kirjastot täyttivät laatukriteerin. Vähiten tapahtumia oli Konnevedellä ja eniten Kirkkonummella. Konnevedellä järjestettiin yksi tapahtuma ja Kirkkonummella yli 600. Yksinäisistä kirjastoista 100 % ja verkostokirjastoista 98,9 % täytti laatukriteerin.

6.5.4 Fyysiset käynnit kirjastossa

Laatusuosituksen mukaan hyvässä kirjastossa on paljon aktiivisia käyttäjiä. Kirjaston käyttöä mitataan kävijämäärällä. Hyvässä kirjastossa fyysisiä käyntejä on 10 kutakin asukasta kohden vuodessa (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 42.) Yksinäisten kirjastojen asiakkaiden fyysisten käyntien suhde asukaslukuun on kuvattu taulukossa 6.

Taulukko 6. Fyysisiä käyntejä yksinäisissä kirjastoissa

Kunta	Tapahtumat	Kunta	Tapahtumat
Pukkila	4	Vesanto	9
Keminmaa	6	Varkaus	9
Tervo	7	Salo	9
Loppi	7	<i>Vaasa</i>	<i>10</i>
Luumäki	8	<i>Rautalampi</i>	<i>10</i>
Rautavaara	8	<i>Siilinjärvi</i>	<i>11</i>
Kemi	8	<i>Joutsa</i>	<i>11</i>
Konnevesi	8	<i>Valtimo</i>	<i>11</i>
Sotkamo	8	<i>Kirkkonummi</i>	<i>12</i>
Suonenjoki	9	<i>Reisjärvi</i>	<i>12</i>
Leppävirta	9	<i>Hailuoto</i>	<i>13</i>
Kangasniemi	9	<i>Somero</i>	<i>15</i>
Ilmajoki	9	<i>Vaala</i>	<i>19</i>

Yksinäisistä kirjastoista kymmenen täytti laatukriteerin. Eniten fyysisiä käyntejä kirjastossa asukaslukuun nähden oli Vaalan ja vähiten Pukkilan kirjastossa. Vaalan kirjastossa oli 19 fyysistä käyntiä kirjastossa asukasto kohden ja Pukkilan kirjastossa neljä. Yksinäisistä kirjastoista 38 % täyttää laatukriteerin kun taas verkostokirjastoista 32 %.

6.5.5 Kokonaislainaus

Laatusuosituksen mukaan lainoja tulisi olla 20 asukasta kohden vuosittain (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 42). Yksinäisten kirjastojen kokonaislainauksen suhde asukaslukuun on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Yksinäisten kirjastojen kokonaislainaus

Kunta	Kokonaislainaus / asukasluku	Kunta	Kokonaislainaus / asukasluku
Pukkila	9	Ilmajoki	15
Rautavaara	10	Tervola	15
Loppi	10	Kangasniemi	15
Rautjärvi	11	Reisjärvi	16
Tervo	12	Keminmaa	16
Hailuoto	12	Leppävirta	18
Vesanto	12	Sotkamo	19
Luumäki	12	Somero	19
Suonenjoki	13	<i>Vaala</i>	<i>20</i>
Joutsa	13	<i>Säilinjärvi</i>	<i>20</i>
Konnevesi	14	<i>Vaasa</i>	<i>20</i>
Valtimo	14	<i>Kirkkonummi</i>	<i>21</i>
Rautalampi	14	<i>Salu</i>	<i>23</i>

Kokonaislainauksen osalta viisi kuntaa täytti laatukriteerin. Laatukriteerin täyttäneistä kunnista neljä kuntaa kuului asukasluvultaan suurimpien yksinäisten kirjastokuntien joukkoon. Kokonaislainaus oli suurin asukasta kohden Salon kirjastossa ja pienin Pukkilan kirjastossa. Salon kirjastossa lainoja oli 23 asukasta kohden ja Pukkilan kirjastossa yhdeksän. Yksinäisistä kirjastoista 19 % täytti laatukriteerin kokonaislainauksen osalta ja verkostokirjastoista 17 %.

6.5.6 Verkkoasiointeja

Laatusuosituksen mukaan verkkoasiointitapahtumia tulisi olla vuodessa 10 asukasta kohden (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 42). Verkkokäyntien määrä asukasta kohden on kuvattu taulukossa 8.

Taulukko 8. Yksinäisten kirjastojen verkkoasiointitapahtumat

Kunta	Verkkokäynnit/ asukasluku	Kunta	Verkkokäynnit/ asukasluku
Konnevesi	0	Ilmajoki	2
Valtimo	0	Keminmaa	2
Pukkila	0	Somero	2
Vesanto	1	Kemi	2
Loppi	1	Rautavaara	2
Rautalampi	1	Joutsa	2
Reisjärvi	1	Sotkamo	3
Suonenjoki	1	Varkaus	3
Vaala	1	Kangasniemi	3
Luumäki	2	Siilinjärvi	4
Tervo	2	Salo	6
Hailuoto	2	Kirkkonummi	6
Leppävirta	2	Vaasa	6

Yksikään yksinäinen kirjasto ei täyttänyt laatukriteeriä. Parhaiten vertailussa sijoittuivat asukasluvultaan suuret kunnat: Vaasa, Kirkkonummi, Siilinjärvi ja Salo. Vaasassa, Salossa ja Kirkkonummella oli kuusi verkkoasiointitapahtumaa asukasta kohden. Verkostokirjastoista vain 23 % täyttää laatukriteerin.

6.5.7 Henkilöstön määrä

Laatusuosituksen mukaan henkilöstömäärän tulisi olla 0,8-1,0 henkilöttyvuotta 1000 asukasta kohden (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 46). Yksinäisten kirjastojen henkilöttyvuosien määrää suhteessa asukasluukuun on kuvattu taulukossa 9.

Taulukko 9. Yksinäisten kirjastojen henkilöttyvuodet 1000 asukasta kohden

Kunta	Henkilöstötyö- vuodet/(asukas- luku/1000)	Kunta	Henkilöstötyö- vuodet/(asukas- luku/1000)
Pukkila	0,5	<i>Tervo</i>	<i>1,0</i>
Rautavaara	0,6	<i>Kangasniemi</i>	<i>1,0</i>
Ilmajoki	0,6	<i>Konnevesi</i>	<i>1,0</i>
Kemi	0,7	<i>Reisjärvi</i>	<i>1,1</i>
<i>Leppävirta</i>	<i>0,8</i>	<i>Sotkamo</i>	<i>1,1</i>
<i>Kirkkonummi</i>	<i>0,8</i>	<i>Vaasa</i>	<i>1,1</i>
<i>Hailuoto</i>	<i>0,8</i>	<i>Joutsa</i>	<i>1,2</i>
<i>Keminmaa</i>	<i>0,8</i>	<i>Luumäki</i>	<i>1,2</i>
<i>Varkaus</i>	<i>0,8</i>	<i>Vaala</i>	<i>1,2</i>
<i>Vesanto</i>	<i>0,9</i>	<i>Valtimo</i>	<i>1,4</i>
<i>Suonenjoki</i>	<i>0,9</i>	<i>Rautalampi</i>	<i>1,4</i>
<i>Somero</i>	<i>0,9</i>	<i>Salo</i>	<i>7,5</i>
<i>Loppi</i>	<i>1,0</i>	<i>Siilinjärvi</i>	<i>7,7</i>

Yksinäisistä kirjastoista neljä ei täyttänyt laatukriteeriä. Pukkilan kirjastossa oli vähiten henkilöttyvuosia asukasta kohden. Siilinjärven kirjastolla on eniten henkilöttyvuosia asukasta kohden. Siilinjärvellä oli 7,7 henkilöttyvuotta asukasta kohden ja Pukkilassa vain 0,5. Yksinäisistä kirjastoista 85 % täytti laatukriteerin henkilöstön määrän osalta. Verkostoihin kuuluvista kirjastoista 74 % täytti laatukriteerin.

6.5.8 Kirjahankinnat ajantasaisen kokoelman saavuttamiseksi

Monipuolisen ja ajantasaisen aineiston varmistamiseksi tulee kirjoja hankkia 300-400 teosta 1000 asukasta kohden (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 51). Yksinäisten kirjastojen kirjahankintojen suhdetta asukaslukuun on tarkasteltu taulukossa 10.

Taulukko 10 – Yksinäisten kirjastojen kirjahankinnat

Kunta	Hankinnat: Kirjat / (Asukasluku / 1000)	Kunta	Hankinnat: Kirjat / (Asukasluku / 1000)
Varkaus	191	<i>Ilmajoki</i>	<i>374</i>
Loppi	216	<i>Pukkila</i>	<i>390</i>
Kirkkonummi	252	<i>Leppävirta</i>	<i>391</i>
Kemi	261	<i>Rautavaara</i>	<i>403</i>
Suonenjoki	294	<i>Valtimo</i>	<i>410</i>
<i>Joutsa</i>	<i>308</i>	<i>Kangasniemi</i>	<i>431</i>
<i>Sotkamo</i>	<i>312</i>	<i>Somero</i>	<i>431</i>
<i>Siilinjärvi</i>	<i>313</i>	<i>Reisjärvi</i>	<i>450</i>
<i>Salo</i>	<i>315</i>	<i>Tervo</i>	<i>458</i>
<i>Vaasa</i>	<i>333</i>	<i>Konnevesi</i>	<i>459</i>
<i>Luumäki</i>	<i>355</i>	<i>Hailuoto</i>	<i>579</i>
<i>Rautalampi</i>	<i>356</i>	<i>Vaala</i>	<i>720</i>
<i>Keminmaa</i>	<i>371</i>	<i>Vesanto</i>	<i>832</i>

Viisi yksinäistä kirjastoa ei täyttänyt laatukriteeriä. Näiden viiden joukossa oli kolme asukasluvultaan suurimmista yksinäisistä kirjastokunnista. Vähiten kirjahankintoja asukasta kohden oli Varkauden kirjastossa ja eniten Vesannon kirjastossa. Varkauden kirjastoon hankittiin noin 190 kirjaa asukasta kohden ja Vesannon kirjastoon yli 800. Yksinäisistä kirjastoista laatukriteerin kirjahankintojen osalta täyttää 81 % ja verkostokirjastoista 70 %.

6.5.9 Poistojen osuus kokoelmasta

Laatusuositusten mukaan laadukkaassa kirjastossa kokoelmien ajantasaisuus turvataan säännöllisillä poistoilla ja hankinnoilla. Poistojen tulisi olla 8 % kokoelmasta. (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 51.) Yksinäisten kirjaston poistojen osuutta kokoelmista on tarkasteltu taulukossa 11.

Taulukko 11. Poistot osuus kokoelmasta yksinäisissä kirjastoissa

Kunta	Poistot / Kokoelmat	%	Kunta	Poistot / Kokoelmat	%
Rautavaara	0,02	2	Kemi	0,05	5
Kangasniemi	0,03	3	Siilinjärvi	0,05	5
Konnevesi	0,03	3	Vaasa	0,05	5
Loppi	0,03	3	Vesanto	0,05	5
Luumäki	0,03	3	Hailuoto	0,06	6
Reisjärvi	0,03	3	Joutsa	0,06	6
Somero	0,03	3	Kirkkonummi	0,07	7
Suonenjoki	0,03	3	Rautalampi	0,07	7
Varkaus	0,03	3	<i>Ilmajoki</i>	<i>0,08</i>	<i>8</i>
Pukkila	0,04	4	<i>Salo</i>	<i>0,08</i>	<i>8</i>
Sotkamo	0,04	4	<i>Tervo</i>	<i>0,09</i>	<i>9</i>
Vaala	0,04	4	<i>Keminmaa</i>	<i>0,12</i>	<i>12</i>
Valtimo	0,04	4	<i>Leppävirta</i>	<i>0,13</i>	<i>13</i>

Yksinäisistä kirjastoista viisi täytti laatukriteerin. Poistojen osuus oli vähäisintä Rautavaaran kirjastossa ja suurinta Leppävirran kirjastossa. Rautavaaran kirjastossa poistettiin kokoelmasta 2 % ja Leppävaaran kirjastossa 13 %. Yksinäisistä kirjastoista 19 % täyttää laatukriteerin ja verkostoihin kuuluvista 25 %.

6.5.10 Lehtikokoelman kattavuus

Laatusuosituksen mukaan monipuolisessa lehtikokoelmassa on 15-20 vuosikertaa 1000 asukasta kohden (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 51). Lehtikokoelmien suuruutta on tarkasteltu taulukossa 12.

Taulukko 12. Yksinäisten kirjastojen lehtikokoelma

Kunta	Täydennyskoulutus henkilötyöpäivinä	Kunta	Täydennyskoulutus henkilötyöpäivinä
Siilinjärvi	7	<i>Rautalampi</i>	25
Kemi	9	<i>Luumäki</i>	25
Ilmajoki	10	<i>Reisjärvi</i>	26
Kirkkonummi	11	<i>Vaala</i>	26
Varkaus	12	<i>Rautavaara</i>	27
Loppi	14	<i>Joutsa</i>	29
<i>Salo</i>	15	<i>Somero</i>	31
<i>Leppävirta</i>	16	<i>Kangasniemi</i>	35
<i>Keminmaa</i>	17	<i>Konnevesi</i>	35
<i>Suonenjoki</i>	18	<i>Hailuoto</i>	41
<i>Sotkamo</i>	20	<i>Vesanto</i>	49
<i>Vaasa</i>	21	<i>Tervo</i>	63
<i>Pukkila</i>	23	<i>Valtimo</i>	64

Yksinäisistä kirjastoista kuusi ei täyttänyt laatukriteeriä. Eniten lehtivuosikertoja asukasta kohden oli valtimossa ja vähiten Siilinjärvellä. Siilinjärven kirjastossa oli 7 lehteä asukasta kohden ja Valtimon kirjastossa 64. Yksinäisistä kirjastoista 77 % täyttää laatukriteerin ja verkostokirjastoista 77 %.

6.5.11 Käytössä olevat kirjastotilat

Laatusuosituksen mukaan hyvässä kirjastossa tulisi olla 100 hyötyneliötä 1000 asukasta kohden (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 55). Kirjastojen hyötypinta-alan suuruutta suhteessa asukaslukuun on tarkasteltu taulukossa 13.

Taulukko 13. Kirjastotilojen suuruus

Kunta	Hyötypinta-ala neliömetreinä / (asukasluku / 1000)	Kunta	Hyötypinta-ala neliömetreinä / (asukasluku / 1000)
Kangasniemi	48	<i>Pukkila</i>	<i>122</i>
Ilmajoki	57	<i>Konnevesi</i>	<i>123</i>
Leppävirta	61	<i>Reisjärvi</i>	<i>133</i>
Kirkkonummi	76	<i>Suonenjoki</i>	<i>141</i>
Siilinjärvi	78	<i>Valtimo</i>	<i>152</i>
Keminmaa	85	<i>Luumäki</i>	<i>155</i>
Loppi	97	<i>Somero</i>	<i>156</i>
<i>Salo</i>	<i>102</i>	<i>Vaala</i>	<i>157</i>
<i>Sotkamo</i>	<i>104</i>	<i>Joutsa</i>	<i>185</i>
<i>Varkaus</i>	<i>105</i>	<i>Rautavaara</i>	<i>196</i>
<i>Kemi</i>	<i>111</i>	<i>Hailuoto</i>	<i>203</i>
<i>Vaasa</i>	<i>115</i>	<i>Tervo</i>	<i>207</i>
<i>Vesanto</i>	<i>120</i>	<i>Rautalampi</i>	<i>272</i>

Yksinäisistä kirjastoista 19 täytti laatukriteerin. Vähiten hyötypinta-alaa asukasta kohden oli Kangasniemen kirjastossa ja eniten Rautalammin kirjastossa. Kangasniemen kirjastossa oli 48 neliökilometriä asukasta kohden ja Rautalammin kirjastossa 272. Yksinäisistä kirjastoista 73 % täytti laatukriteerin ja verkostokirjastoista 70 %.

6.5.12 Yhteenveto laatukriteerien täyttymisestä

Yksinäiset kirjastot täyttivät hyvin tapahtumien, kirjahankintojen, henkilöstön koulutuksen ja henkilöstömäärän laatukriteerit (taulukko 14). Laatukriteerit täyttäneet kirjastot on merkitty ruudukkoon harmaalla.

Taulukko 14. Yhteenveto yksinäisten kirjastojen laatukriteerien täyttymisestä

Kunta	Tapahtumat	Henkilöstön koulutus	Henkilöstön määrä	Kirjahankinnat	Lehtivuosit	Tilat	Toimintakulut	Fyysiset käynnit	Poistojen osuus kokoelmasta	Kokonaislainaus	Verkkoiointi
Salo											
Vaala											
Vaasa											
Joutsa											
Rautalampi											
Reisjärvi											
Somero											
Tervo											
Valtimo											
Hailuoto											
Luumäki											
Sotkamo											
Vesanto											
Keminmaa											
Konnevesi											
Leppävirta											
Siilinjärvi											
Kangasniemi											
Kirkkonummi											
Pukkila											
Ilmajoki											
Kemi											
Rautavaara											
Suonenjoki											
Varkaus											
Loppi											

Kaikki kirjasto järjestivät tapahtumia, joten ne täyttivät tapahtuma-laatukriteerin. Yksinäisistä kirjastoista 22 kirjastoa täytti henkilöstön määrää ja henkilöstön koulutusta koskevat laatukriteerit. Mikään yksinäisistä kirjastoista ei täyttänyt laatukriteeriä verkkoasioinnin osalta. Kokonaislainauksen osalta neljä asukasluvultaan suurta yksinäistä kirjastoa täyttivät laatukriteerin. Mukana kokonaislainauksen laatukriteerin täyttävissä kirjastoissa oli myös Vaala. Poistojen kohdalla vain viisi yksinäistä kirjastoa täyttää laatukriteerin.

Yksinäisten kirjastojen ja verkostokirjastojen laatukriteerien täytyminen on esitetty taulukossa 15 ja kuviossa 4. Taulukossa on annettu tarkat luvut. Verkostokirjastot täyttivät laatukriteerit toimintakulujen, henkilöstön koulutuksen, kirjastokäyntien, verkkoasiointien, poistojen ja lehtien osalta prosentuaalisesti yksinäisiä kirjastoja useammin. Yksinäiset kirjastot puolestaan täyttivät laatusuosituksat prosentuaalisesti verkostokirjastoja useammin tapahtumien järjestämisen, asiakkaiden fyysisten käyntien, kokonaislainauksen, henkilöstön määrän, kirjahankintojen ja tilojen osalta (taulukko 15). Yksinäisiä kirjastokuntia oli yhteensä 26 ja verkostokirjastokuntia 260. Suomen yleisten kirjastojen tilastoissa seutukirjastojen tilastot on laskettu automaattisesti laskettu yhteen, eikä niitä eritellä kunnittain.

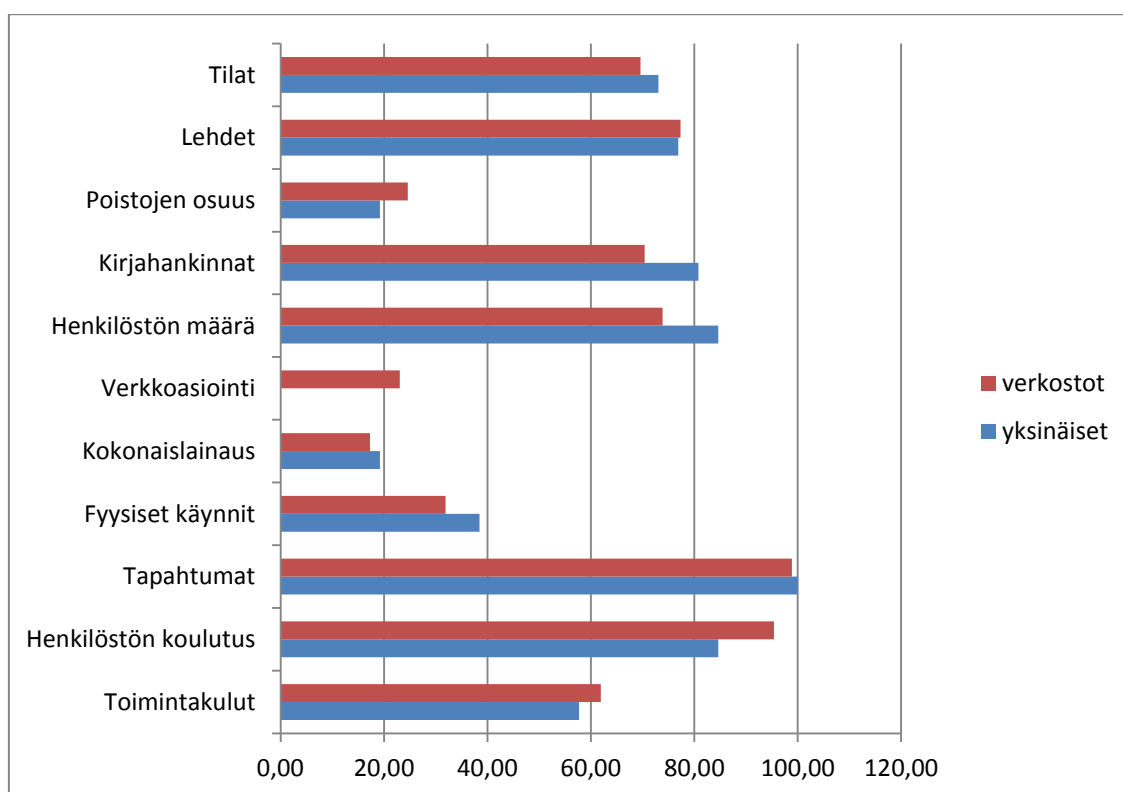
Taulukko 15. Yhteenveto laatukriteerien täyttymisestä

LAATUKRITEERIEN TÄYTTYMINEN	yksinäiset (%)	verkostot (%)
Toimintakulut vähintään 55,50 €	57,7	61,9
Henkilöstöä koulutetaan vähintään 6 pv vuodessa	84,6	95,4
Vuoden aikana on tapahtumia	100,0	98,9
Fyysisiä käyntejä on vähintään 10 kpl per asukas	38,5	31,9
Kokonaislainaus vähintään 20 kpl per asukas	19,2	17,3
Verkkoasiointitapahtumia 10 per asukas	0,0	23,1
Henkilöstön määrä henkilötyövuosina 0,8-1.0	84,6	73,9
Kirjahankintoja vähintään 300 per 1000 asukas	80,8	70,4
Poistojen osuus kokoelmasta vähintään 8 %	19,2	24,6
Lehtien vuosikertoja vähintään 20 kpl	76,9	77,3
Tilat vähintään 100 m ² per 1000 asukas	73,1	69,6

Yksinäisten kirjastojen ja verkostokirjastojen tulokset olivat usein lähellä toisiaan. Yksinäiset kirjastot ja verkostokirjastot täyttivät laatukriteerit lehtitilausten,

tapahtumien järjestämisen ja kokonaislainauksen osalta lähes yhtä hyvin. Erot olivat alle puolen prosentin ja kahden prosentin välillä. Suurimmat erot olivat verkkoasiointien, kirjahankintojen ja henkilöstön koulutuksen laatukriteerien täyttymisessä. Kaikkein suurin ero oli 23 %. Se oli verkkoasiointien laatukriteerin kohdalla.

Yksinäiset kirjastot tekivät poistoja suhteessa kokoelman kokoon vähemmän kuin verkostokirjastot. Yksinäiset kirjastot hankkivat verkostokirjastoja useammin laatukriteerin täyttävän määrän aineistoa. Verkostokirjastoilla oli yksinäisiä kirjastoja vähemmän tiloja käytössään suhteessa asukaslukuun.

Kuvio 4. Laatukriteerien täytyminen verkstokirjastoissa ja yksinäisissä kirjastoissa

Verkstokirjastot täyttivät laatukriteerin fyysisten kirjastokäyntien osalta, yksinäisiä kirjastoja useammin. Yksinäiset kirjastot puolestaan täyttivät kokonaislainausta koskevat laatukriteerin verkstokirjastoja useammin. Kummassakin laatukriteerissä on huomioitu asukasluku. Ilmeisesti yksinäisten kirjastojen asukkaat lainaavat kerralla enemmän aineistoa tai sitten verkstokirjastoissa käy paljon asiakkaita, jotka eivät lainaa mitään esimerkiksi tapahtumissa tai lehtiä lukemassa.

7. POHDINTA

Kirjastoverkosto on muuttunut vuoden 2003 jälkeen, jolloin opetus- ja kulttuuriministeriö teetti verkostokirjastoista selvityksen. Kuntaliitokset ja verkostokirjastojen yhdistyminen suuremmiksi verkostokirjastoiksi ovat vähentäneet verkostokirjastojen määrää. Yksinäisten kirjastojen prosenttiosuus oli vuonna 2003 21 %:a (Kekki 2003, 15.) Tutkimuksessa ilmeni, että vuonna 2013 yksinäisiä kirjastoja oli enää noin 9 %. Tutkimuksen teon aikana vielä kolme yksinäistä kirjasto liittyi osaksi verkostokirjastoa. Kyselyyn vastanneista useimmat yksinäiset kirjastot harkitsivat verkostokirjastoon liittymistä. Näyttää siltä, että yksinäiset kirjastot harvenevat edelleen.

Joskus yhteistyön tiivistäminen verkostokirjaston sisällä voi tarkoittaa myös yksinäiseksi kirjastoksi ryhtymistä. Salossa kuntaliitokset tekivät entisestä kymmenen kunnan kirjastokimpasta yksinäisen kirjaston (Tietoa Salosta 2015). Kuntaliitoksilla oli ollut vaikutusta niihin kuntiin, jotka suunnittelivat verkostokirjastoon liittymistä tai verkostokirjaston perustamista. Verkostokirjastoa ei ollut lähdetty rakentamaan naapurikuntien kanssa, jos kuntaliitosselvitys oli meneillään. Kuntaliitokset liittäivät joka tapauksessa kirjastoja yhteen, jolloin edessä on mahdollisesti kirjastojärjestelmän vaihdos. Myös verkostokirjastoon liittyminen saattaa edellyttää järjestelmän vaihtoa. Kuntaliitos siirtää verkostokirjastosuunnitelmia tuonnemmaksi, koska kuntaliitoksen ja verkostokirjaston alue eivät välttämättä ole sama.

Verkostokirjastoon liittymistä harkittiin usein järjestelmänvaihdon ollessa edessä. Juuri hankittu uusi järjestelmä puolestaan vähensi innokkuutta verkostokirjastoon liittymiseen. Yleisin kyselyssä ilmennyt syy verkostokirjastojen ulkopuolelle jättäytymiselle oli halu säilyttää itsenäinen päätöksenteko. Välillä verkostokirjastoon oli haluttu ja yritetty liittyä, mutta se ei ollut syystä tai toisesta onnistunut.

Kyselyyn vastanneista kuudestatoista kirjastosta Joutsa, Kemi, Sotkamo ja Vaala olivat olleet aiemmin mukana verkostokirjastossa. Kirjastoilla oli hyvin erilaiset tulevaisuuden suunnitelmat. Joutsa oli liittynyt vuoden 2014 lopussa osaksi Keskikirjastoja. Kemi ei ollut onnistunut pääsemään osaksi seutukirjastoa tehdystä seutukirjastoselvityksestä huolimatta. Sotkamo harkitsi Kainet-kimppaan liittymistä järjestelmän vaihdon tullessa ajankohtaiseksi ja Vaala oli juuri vaihtanut järjestelmää eikä suunnitellut verkostokirjastoon liittymistä. Näyttää siltä, ettei aikaisemmalla verkostokirjastoon

kuulumisella ole vaikutusta tulevaisuuden suunnitelmiin. Kahdellatoista kyselyyn vastanneista yksinäisistä kirjastoista ei ollut aiempaa kokemusta verkostokirjastoon kuulumisesta.

Tutkimuksessa pyrittiin kartoittamaan yksinäisten kirjastojen yhteistyöverkostoja. Kunnan sisällä tehtävä yhteistyö näytti olevan melko samanlaista kaikissa yksinäisissä kirjastoissa. Yhteistyötä tehtiin päiväkotien, koulujen ja vanhuspalveluiden kanssa. Maakuntakirjaston tarjoamaa kaukolainausta hyödynnettiin. Luumäki teki kuntarajat ylittävää yhteistyötä myös kuntien muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö kunnan muiden toimijoiden kanssa oli voitu toteuttaa kirjastoauton avulla esimerkiksi koulujen, päiväkotien ja vanhainkotien kanssa.

Yksinäiset kirjastot voivat muodostaa monenlaisia yhteistyöverkostoja. Kirjastot voivat hoitaa palvelujensa markkinoinnin yhdessä. Esimerkiksi 14 kuntaa oli muodostanut yhdessä Jokilaaksojen kirjastot -facebook-sivun, jolla välitettiin aineistovinkkausta ja tiedotettiin alueen tulevista tapahtumista. Jokilaaksojen kirjastoihin kuuluivat Tiekkö-kimpan kirjastot, Kirikirjasto-kimpan kirjastot sekä yksinäisistä kirjastoista Reisjärven kirjasto. (Jokilaaksojen kirjastot 2015.) Opetus- ja kulttuuriministeriön laatusuosituksessa kirjastoille suositeltiin palvelujen tarjoamista ja markkinointia seutuyhteistyönä. Jokilaaksonkirjastot hoitavat ainakin palvelujen markkinointia yhteistyössä. Kirjastoilla ei tarvitse välttämättä olla yhteistä kirjastojärjestelmää, jotta yhteistyötä voisi tehdä.

Verkostokirjastoilla ja yksinäisillä kirjastoilla voi olla henkilökuntayhteistyötä. Esimerkiksi Myrskylän kirjasto kuuluu eKirjasto-kimppaan ja osti työntekijäpalveluita yksinäisiin kirjastoihin kuuluvalta Pukkilan kirjastolta. Useat yksinäiset kirjastot kilpailuttivat aineistohankintansa yhdessä alueen muiden kirjastojen kanssa. Yhteistyötä tehtiin kirjastojen johtajien kesken esimerkiksi toteuttamalla tapahtumia ja hankkeita.

Yksinäisten ja verkostokirjastojen välillä ei ollut suuria eroja laatukriteerien täyttymisessä paitsi verkkoasioinneissa. Yksinäiset kirjastot erosivat toisistaan kuitenkin siinä, kuinka monta laatukriteeriä ne täyttivät. Useita laatukriteereitä täyttävät kirjastot voivat olla yhtä hyvin pieniässä kuin suurissa kunnissa. Myös laatukriteeriä vähän täyttävät kirjastot voivat olla suurissa tai pienissä kunnissa. Yksinäisiin kirjastoihin kuului asukasluvultaan erisuuruisia kuntia. Laatukriteerien täyttymistä tai täyttymättömyyttä ei ennusta yksinomaan yksinäisen kirjaston asukasluvulla.

Jotta tämän tutkimusten tulosten voisi katsoa olevan luotettavia, tulisi tutkimus toistaa jonakin toisena vuotena laatusuosituksen osalta. Esimerkiksi Leppävirran kirjasto ilmoitti olleensa peruskorjauksen takia väestötiloissa vuoden 2014 loppuun asti. Vastauksesta ei selvinnyt, oliko remontti alkanut jo vuoden 2013 aikana, jolloin se saattoi näkyä myös tilastoissa. Kirjastojen tilanne saattaa vaihdella vuosittain, joten pitemmän aikavälin tarkastelu olisi tarpeen. Pitemmän aikavälin tarkastelulle asettaa haasteita yksinäisten kirjastojen liittyminen verkostokirjastoihin ja verkostokirjastojen kokonaisuuksien muuttuminen.

Voiko laatukriteerit mitata kahteen erilaiseen tilanteeseen (verkostokirjasto, yksinäinen kirjasto)? Yksinäiset kirjastot tekevät hankintayhteistyötä muiden kirjastojen kanssa, jolloin ne voivat olla hankintojen osalta, samassa tilanteessa kuin verkostokirjastot. Yksinäiset kirjastot täyttivät prosentuaalisesti hankinta-laatukriteerin paremmin kuin verkostokirjastot. Erot aineistohankintojen osalta voivat selittyä muidenkin tekijöiden kuin vain verkoston tuomien etujen kautta.

Yksinäiset kirjastot tekivät muiden kirjastojen kanssa aineistojenhankintayhteistyötä. Hankintayhteistyöhön ei tarvita yhteistä kirjastojärjestelmää. Herää kysymys, miltä osin yksinäisten kirjastojen ja verkostokirjastojen vertailu on mielekäästä. Tässä tutkimuksessa painottui järjestelmäyhteistyö, koska jako yksinäisiin kirjastoihin ja verkostokirjastoihin oli tehty sen mukaan.

Tuloksia voitaneen pitää ainakin suuntaa-antavina. On kuitenkin syytä huomata, että osa kirjastoista siirtyi tilastojen pyöristyksen myötä laatukriteerit täyttämättömistä laatukriteerit täyttäviin. Erot saattoivat välillä olla todella pieniä. Tutkimuksesta voisi saada tarkemman vertailemalla pienempää määrää yksinäisiä kirjastoja ja verkostokirjastoja keskenään, mutta tarkastelemalla niiden ominaisuuksia, eroja ja yhtäläisyyksiä tarkemmin.

LÄHTEET

- Eskelinen, J. & Uusitalo, L.** (2012). Wiitaunionin yhteinen kirjastolaitos. <http://asha.wiitaunioni.fi/dweb/kokous/2012704-3-34948.PDF> (Luettu 9.12.2012)
- Haasio, A. & Piukkula, J.** (2000). Verkostoituvat kirjastot. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Haavisto, T. & Jokinen, M. & Ojala, M.** (2009). Kirjastojärjestelmät nyt! adhoc raportti. Luettu: http://www.kirjastot.fi/File/7f804838-b565-4407-9f1f-49f596106e66/kirjastojarjestelmat_nyt.pdf (Luettu 14.5.2015)
- Heinisuo, R. & Koskela, S. & Saine, R.** (2004). Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla. Palvelutuotannon tila, tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia. Opetusministeriön julkaisuja 5.
- Jokilaaksojen kirjastot.** https://www.facebook.com/pages/Jokilaaksojen-kirjastot/151109698216?sk=info&tab=page_info (Luettu 10.5.2015)
- Kekki, K. & Mäkinen, T.** (2005). Syksyn 2005 kirjastokysely. Kirjastoverkkoa ja maaseudun kirjastoja koskeva kysely. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kirjastot/tyoeryhmaet_ja_selvitykset/ki_rjastokyselyvastaukset.pdf (Luettu 14.5.2015)
- Kekki, K.** (2003). Yleisten kirjastojen kimpat. Kansalliskirjasto-lehti 6, 13-15.
- Kirjastoasetus 406/2013** <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130406>
- Kirjastolaki 4.12.1998/904** <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980904>
- Koillis-Savon aluekirjasto alkuun.** <http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/koillis-savon-aluekirjasto-alkuun> (Luettu 10.5.2015)
- Keskikirjastot.** <https://www.keskikirjastot.fi/web/arena/kirjastot> (Luettu 15.5.15)
- Koskimies-Hellman, A-M.** (2011) Pohjanmaan seutukirjastosiselvitys 2011. <http://www.vaasa.fi/Link.aspx?id=1223001> (Luettu 15.5.2015)
- Lappalainen, A.** (2010). Muutosprosessi henkilöstön kokemana. Joensuun seutukirjaston organisaatiomuutoksen toteuttamisen onnistuminen henkilöstön näkökulmasta. Pro gradu. Tampereen yliopisto.
- Seudullinen kirjastoyhteistyö. Lastu.** <http://www.lastukirjastot.fi/101700/fi/articles/seudullinen-kirjastoyhteistyö> (Luettu 18.4.2015)
- Lepoluoto, P.** (2007). Satakunnan seutukirjastosiselvitys. <https://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kirjasto/julkaisut/5vndaRtU4/seutukirjastosiselvitys.pdf> (Luettu 15.5.2015)

Kirjaston tehtävät ja työnjako.

http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/kirjastoverkosto/tehtavat_ja_tyonjako/?lang=fi
(Luettu 13.5.2015)

Köppä, S. & Huttunen, T. & Soininen, M. (2011): Esiselvitys seutukirjaston perustamisesta 2011. Tampereen kaupunki. http://tampereenseutu-fi-bin.directo.fi/@Bin/d2d155d3fa22847eb3ab7c9a7afec9a0/1354812108/application/pdf/1924544/78%a7_Seutukirjastonselvitys_loppuraportti.pdf (Luettu 6.12.2012)

Pitkänen, H. (2010). Seudullinen kirjastonselvitys.
http://www.savonlinna.fi/filebank/1851-Seudullinen_kirjastonselvitys.pdf (Luettu 15.5.2015)

Saarti, J. (2000). Suomalaisten yleisten kirjastojen atk-järjestelmät, niiden tietovarantojen verkkokäyttöisyys ja tietotekniset valmiudet.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2000/liitteet/opm_50_saarti1.pdf?lang=fi (Luettu 4.10.2012)

Saarti, J. (2008). Kirjasto ilman seiniä. Tieto ja viestintätekniikan kehitys Suomalaisissa yleisissä kirjastoissa 1970-1990-luvuilla. Informaatiotutkimus 27(1).

Saarti, J. & Tuomi, P. (2012). Kirjastojärjestelmät vai kirjasto ilman järjestelmää. Helsinki: BTJ Finland.

Salmela, S. Alueellisesti – Keski-Pohjanmaan seutukirjastonselvitys.
<http://alueellisesti.wikispaces.com/KPn+selvitys> (Luettu 15.5.2015)

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. <http://tilastot.kirjastot.fi/fi-FI/>

Taskinen, H. (1995). Kaukopalvelun hierarkia purkautuu. Kirjastolehti 95(3), 92-93.

Tietoa Salosta. <http://www.salo.fi/linkit/salotietoa/> (Luettu 5.10.2015)

Tiippana, P. Maakunnallinen yhteistyöselvitys 2009.
http://www.mikkeli.fi/en/kirjasto/docs/m-kunnallinen_yhteistyöselvitys.pdf

Tornionlaaksojen kirjasto.
<http://www.ylitornio.fi/palvelut/sivistystoimi/tornionlaakson-kirjasto-2.html> (Luettu 10.5.2015)

Verho, S. (1985). Etusivulla atk-lainaus. Kirjastolehti 78(3), 366-367.

Walle. http://www.kirjastot.fi/kirjastoautot/uusia_kirjastoautoja/valkeakoski/ (Luettu 10.5.2015)

Yleisten kirjastojen laatusuositus. (2010) Opetus- ja kulttuuriministeriö.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OKM20.pdf?lang=fi> (Luettu 8.10.14)

LIITEET

1. Yksinäiset kirjastot ja verkostokirjastot maakunnittain

Taulukkoon on koottu kirjastokimpat ja yksinäiset kirjastot maakunnittain vuoden 2013 lopussa, jolloin yksinäisiä kuntia oli vielä 26 ja Joutsa, Konnevesi ja Valtimo kuuluivat vielä niihin. Jos kimpan sisällä toimii seutukirjasto, on se merkitty sulkuihin. Poikkeuksena on Kuopio, joka muodostaa vain seutukirjaston, kuulumatta mihinkään kirjastokimppaan. Maakuntarajat ylittävät kimpat on kursivoitu.

	<i>Maakunta</i>	<i>Maakuntakirjasto</i>	Kimpattomat maakunta-alueella	<i>Kimpat ja seutukirjastot</i>
1	Etelä-Savo	Mikkeli	Kangasniemi	Savotta (Toenperän seutukirjasto)
2	Kanta-Häme	Hämeenlinna	Loppi	Lounakirjastot, <i>RATAMO</i> , Vanamokirjasot
3	Kainuu	Kajaani	Sotkamo, Vaala	Kainet
4	Keski-Suomi	Jyväskylä	Joutsa, Konnevesi	Keskikirjastot (Wiitaunioni)
5	Keski-Pohjanmaa	Kokkola		<i>Anders, YTY-kirjastot</i>
6	Kymenlaakso	Kouvola		Kyyti
7	Päijät-Häme	Lahti		Lastu
8	Etelä-Karjala	Lappeenranta	Luumäki	Heilikirjastot
9	Lappi	Rovaniemi	Kemi, Keminmaa	<i>Atimo, Karpalo</i> , Lapin kirjastot
10	Pohjois-Pohjanmaa	Oulu	Hailuoto, Reisjärvi	<i>Atimo, Karpalo</i> , Kirikirjastot, Outi, Neli-Netti, Tiekkö
11	Pirkanmaa	Tampere		PIKI
12	Pohjois-Karjala	Joensuu	Valtimo	Vaarakirjastot, KIRKAS -kimppa
13	Pohjois-Savo	Kuopio	Rautalampi, Rautavaara, Leppävirta, Siilinjärvi, Suonenjoki, Tervo, Varkaus, Vesanto	Kuopio (Juankoski & Kaavi & Tuusniemi), RUTAKKO
14	Satakunta	Pori		Satakirjastot
15	Etelä-Pohjanmaa	Seinäjoki	Ilmajoki	<i>Krannit, Lakia, Oiva, Seitti, YTY-kirjastot</i>
16	Uusimaa	Porvoo	Pukkila, Kirkkonummi	eKirjastot, Helmet, Kirkes-kirjastot, Lukas, Lukki, Porsse, <i>RATAMO</i>
17	Pohjanmaa	Vaasa	Vaasa	<i>Fredrika, Lakia, Krannit</i>
18	Varsinais-Suomi	Turku	Salo, Somero	Loisto, Vaski-kirjastot, Blanka

2. Kysely

Hei,

olen keräämässä aineistoa graduuni alueellisten yhteistyöverkostojen (seutukirjasto ja kimppa) ulkopuolelle jäävistä kirjastoista. Alueellisiin yhteistyöverkostoihin kuuluvilla kirjastoilla on joko yhteinen kirjastojärjestelmä tai yhteinen verkkokirjasto, joka linkittää kirjastot yhteen. Tutkimukseni keskittyy yhteistyöverkostoihin kuulumattomiin kirjastoihin, joista ei löydy aiempaa tutkimusta. Olisin erittäin kiitollinen, jos osallistuisitte kyselyyni, sillä aineistoni koostuu vain 25:tä kunnasta ja jokainen vastaus on tärkeä. Mikäli tämä kysely ei kuulu vastuualueeseesi, voitko välittää viestin eteenpäin.

1. Oletteko joskus olleet mukana jossain kimpassa? Jos olette, milloin yhteistyönne päättyi ja minkä kuntien kanssa olitte kimpassa?
2. Oliko teillä silloin yhteinen kirjastojärjestelmä vai hakujärjestelmä/verkkokirjasto?
3. Onko kuntaliitoksilla ollut vaikutusta kirjastolaitokseenne? Jos, niin miten?
4. Suunnitteletteko alueellisen seutuyhteistyön muodostamista (kimppa tai seutukirjasto)? Miksi tai miksi ette?
5. Teettekö kunnan sisällä yhteistyötä eri organisaatioiden kanssa (koulu, päiväkot, vanhainkoti, laitokset, museot ym.)? Millasta yhteistyötä ja kuinka usein?
6. Teettekö yhteistyötä maakuntakirjaston, yhteistyöverkoston (kimppa tai seutukirjasto) kuuluvien kuntien ja/tai jonkin yhteistyöverkostoihin kuulumattoman kunnan kanssa? Millaista yhteistyötä ja kuinka säännöllisesti?

Kyselyn palauttamisen takaraja on viikon päästä maanantaina (1.12). Voin halutessanne lähettää graduni käyttöön, sen valmistuttua keväällä 2015. Jos on jotain kysyttävää, minuun voi ottaa yhteyttä:

T: Pirita Nieminen

Tampereen yliopisto